

Jenita Stenroth

” TAHDON LAPSENI TAKAISIN”

Internetissä julkaistut tarinat kuvaamassa biologisten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu-tutkielma
Huhtikuu 2019

TIIVISTELMÄ

Jenita Stenroth: "Tahdon lapseni takaisin" Internetissä julkaistut tarinat kuvaamassa biologisten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta.

Pro gradu-tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön maisteriopinnot

Ohjaaja: Tarja Pösö

Huhtikuu 2019

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää miten vanhemmat kuvaavat kokemuksiaan sijaishuollosta julkisella internetsivustolla julkaistuissa tarinoissa. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan, miten sosiaalityöntekijää kuvataan tarinoissa. Sijaishuollosta ja etenkin biologisten vanhempien kokemuksista on olemassa vähän tutkimusta. Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu vanhempien oikeuksien ja velvollisuuksien esiin tuominen sijaishuollon ja perheiden jälleenyhdistämisen teemoissa. Toisena tärkeänä teemana käsittelen järjestöjen toimintaa ja internetiä järjestöjen toimintakenttänä. Tämän pro gradu- tutkielma on laadullinen tutkimus, jonka aineiston on kerätty julkiselta Lokakuun Liike-sivustolta Perheeni tarina-osiosta, johon vanhemmat ovat julkaisseet tarinoita liittyen lapsen huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Tutkielman aineisto koostuu yhdestätoista kirjoitetusta tarinasta ja niiden alle kirjoitetuista 306:sta kommentista. Tutkielman aineisto on analysoitu teemaattisen analyysin avulla.

Biologisten vanhempien kokemuksista nousi yhdeksän teemaa: lastensuojeluasiakkuus ja huostaanotto, yhteydenpito, dokumentointi, perheen jälleenyhdistämisen tavoite, yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa, vanhemman toimijuus ja tunteet sekä sosiaalityöntekijän toiminta. Vanhempien ja lapsen yhteydenpidolla ja vanhempien tavoittelemalla perheen jälleenyhdistämisellä on vahva yhteys. Tarinat, joissa yhteydenpitoa kuvataan ja sen säännöllisyys on tulkittavissa, näiden tarinoiden vanhemmat ovat työskennelleet perheen jälleenyhdistämiseksi, hakemalla huostaanoton purkua ja valittamalla kielteisestä päätöksestä hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tarinoissa, joissa yhteydenpitoa ei ole tai sitä ei ole kuvattu, vanhemmat eivät ole työskennelleet itse perheen jälleenyhdistämisen tavoitteen saavuttamiseksi. Merkittävän teemana aineistosta nousi esiin myös dokumentoinnin merkitys. Dokumentointi nähtiin paljon syvemmässä merkityksessä kuin lapsen arkeen liittyvien asioiden kirjaamisena asiakaskertomuksiin. Dokumentointi miellettiin tiedon välineeksi vanhemman ja lapsen arjen välillä ja vanhemman vanhemmuuden arvioinnin välineeksi. Sosiaalityöntekijöiden työskentelyn ja toiminnan tavoite nähdään päivittäisenä kuin mihin lastensuojelulaki velvoittaa ja mihin tarinoiden vanhemmat omalla toimijuudellaan pyrkivät. Tarinoin jätetyistä kommentteista kolme eniten käytettyä tyyliä olivat kyseenalaistus, tuki ja kirjoittajan tai toimituksen antama lisäinfo. Miltei puolet jätetyistä kommentteista oli kyseenalaistavia. Tarinat nähtiin ja luettiin yksittäisen vanhemman kokemuksena eikä yleistettävissä olevana faktatietona kaikkien biologisten vanhempien kokemuksina lastensuojelusta ja sijaishuollosta. Vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön panostaa ja vanhempien ajatuksia ja toiveita tulisi kuunnella entistä enemmän. Lastensuojelun sosiaalityön resursseja tulisi lisätä, että työskentelyä voitaisiin tehdä lain määrittelemällä tavalla. Dokumentoinnin kehittäminen nousee yhtenä tutkimustuloksena esiin ja koen dokumentoinnin yhdeksi lastensuojelun sosiaalityön kehittämiskohteeksi.

Avainsanat: biologiset vanhemmat, lastensuojelu, sijaishuolto, verkkokeskustelut, järjestötoiminta, sosiaalityöntekijä

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Jenita Stenroth: "I want my child back" Stories published on the Internet describing the experiences of biological parents in substitute care.

Master's thesis

University of Tampere

Social work

Supervisor: Tarja Pösö

April 2019

The purpose of this thesis is to find out how parents describe their experiences of substitute care in stories published on a public website. In addition, the thesis examines how a social worker is described in stories. There is little research on substitute care and especially on the experiences of biological parents. The theoretical framework of the thesis consists of raising the rights and duties of parents in the themes of substitute care and family reunification. Another important topic I deal with is the activities of the organizations and the internet as the sphere of activity of the organizations. This pro-graduate thesis is a qualitative study, the material of which has been collected from the Lokakuun liikkeen (October Movement) section of My Family Story, where parents have published stories about child custody and substitute care. The material of the thesis consists of eleven written stories and 306 written under them. The research material has been analyzed by means of thematic analysis.

From the experiences of biological parents, nine themes emerged: child protection and care, communication, documentation, the goal of reuniting the family, cooperation with social worker, parenting and emotion, and the work of a social worker. Communication and relationships between parents and children and parents seeking family reunification have a strong connection. The stories in which communication the image and its regularity can be interpreted, the parents of these stories, have worked to reunite the family, seeking the withdrawal of the custody and appealing against the negative decision to the Administrative Court and to the Administrative Court. In stories where communication is not or has not been described, parents have not worked to achieve the goal of family reunification. The importance of documentation also emerged as a significant theme in the material. Documentation was seen in a much deeper sense than recording child-related issues in customer reports. Documentation was perceived as an information tool between the parent and the child's everyday life and as a tool for assessing parenting. The goal of working and working for social workers is seen as the opposite of what the Child Protection Law obliges and what the parents of stories are trying to do with their own agency. Of the comments left on the stories, the three most used genres were questioning, support, and additional information provided by the author or the editorial. Almost half of the comments were questionable. The stories were seen and read as an individual parent's experience and not as generalizable factual information as the experiences of all biological parents in child protection and substitute care. Co-operation with parents should be invested and parents' thoughts and aspirations should be heard more and more. The resources of social work in child protection should be increased so that work can be done in the manner defined by law. As a result of the research, the development of documentation is highlighted, and I experience documentation as one of the targets for the development of child welfare social work.

Keywords: biological parents, child welfare, foster care, online discussion, organizational activities, social worker

The originality of this publication has been verified with Turnitin OriginalityCheck program.

Sisältö

1	Johdanto.....	6
2	Huostaanotto vanhemman näkökulmasta.....	8
	2.2 Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet sijaishuollossa.....	10
	2.3 Perheen jälleenyhdistäminen sijaishuollon tavoitteena.....	13
3	Kansalaisten toiminta sosiaalisessa mediassa ja järjestöissä.....	17
	3.1 Järjestötoiminta ja kansalaisaktivismi.....	17
	3.2 Sosiaalinen media ja nettikeskustelut.....	20
	3.2 Tutkimuksen kohteena Lokakuun Liike.....	21
4	Tutkielman toteutus.....	24
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	24
	4.2 Aineistona Perheeni tarinat- osio.....	24
	4.2 Temaattinen analyysi aineiston analyysimenetelmänä.....	26
	4.3Aineiston analyysi.....	27
	4.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset ja luotettavuus.....	28
5	Biologisten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta.....	31
	5.1 Biologisten vanhempien kokemukset teemoitettuna.....	32
	5.1.1 Lastensuojeluasiakkuus ja huostaanotto.....	32
	5.1.2 Yhteydenpito.....	35
	5.1.3 Dokumentointi.....	37
	5.1.4 Sijaishuoltopaikka.....	38
	5.1.5 Tavoitteena perheen jälleen yhdistäminen.....	40
	5.1.6 Vanhemman tunteet ja oma toiminta.....	42
	5.2 Sosiaalityöntekijään toimintaan liittyviä teemoja.....	45
	5.2.1 Sosiaalityöntekijän toimintatapa.....	45
	5.2.2 Yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa.....	47
	5.3 Tarinoiden kommentit.....	49
	5.3.1 Oma kokemus.....	50
	5.3.2 Kärjistys.....	51
	5.3.3 Tukea antava.....	51
	5.3.4 Oma mielipide.....	53
	5.3.5 Lisäinfo.....	54
	5.3.6 Kyseenalaistus.....	55
6	Johtopäätökset.....	57
7	Lähteet.....	62

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1 Tarinoissa käytettyjen tunnesanojen määrittely	43
Taulukko 2 Kommenttien lajit ja määrät.....	49

1 Johdanto

Tutkielmani aiheena ovat biologisten vanhempien kokemukset lastensuojeluasiakkuudesta, kun lapsi on otettu huostaan. Tutkielmani aihe on virinnyt itselleni käytännön työstä. Olen toiminut miltei kolme vuotta lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijänä ja työssäni koin riittämättömyyttä suhteessa lastensuojelulakiin ja sen tuomiin velvoitteisiin biologisten vanhempien tukemisessa. Toimiessani lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijänä biologisten vanhempien tukeminen kuului lasten asioista vastaavalle työntekijälle. Kun asiakkaita oli yli 40, biologisten vanhempien tukemiselle ei jäänyt aikaa vaan vanhempien kanssa työskentely jäi todella vähälle. Oman kokemukseni mukaan monen lapsen huostassapitoaika lyhenisi, jos biologisten vanhempien tukemiselle ja osallisuuden lisäämiselle olisi aikaa ja biologisiin vanhempiin pystyttäisiin lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityössä keskittymään ja panostamaan lastensuojelulain edellyttämällä tavalla.

Kiinnostustani omaan aiheeseeni on lisännyt se, että biologisten vanhempien kokemukset sijaishuollossa herättävät tunteita. Tunteet ovat sekä positiivisia että negatiivisia. Kertoessani tutkimusaiheestani kollegoille, moni kollega tuntui nousevan puolustusasemiin ja viesti on ollut se, että osa vanhemmista on tyytyväisiä sijaishuoltoon. Tällainen puolustusaseman herättäminen aiheen valintaani liittyen sai minut entistä enemmän vakuuttuneemmaksi siitä, että olen valinnut oikean aiheen ja aineiston pro gradututkielmaani. Itsessäni tämä reaktio nostaa suuren kysymyksen, joka herättää minussa itsessäni vahvoja tunteita, miksi sosiaalityöntekijän tarvitsee niin sanotusti puolustella ja kertoa osalla vanhemmista olevan positiivisia kokemuksia. Oman käsitykseni mukaan jokainen ihminen on erilainen ja kokee asiat eritavoin niin miksi ei huostaanotetun lapsen biologisella vanhemmalla olisi täysi oikeus kokea negatiivisia kokemuksia sijaishuollosta. Olen toiminut sijaishuollon sosiaalityöntekijänä miltei kolme vuotta. Työssäni kohtaamillani biologisilla vanhemmilla on hyvin erilaisia kokemuksia sijaishuollon asiakkuudesta. Tutkimuksessani olen erityisesti kiinnostunut juuri negatiivista kokemuksista, koska biologiset vanhemmat jäävät lapsen huostaanoton jälkeen hyvin vähälle tuelle ja he jäävät sivurooliin.

Tutkielmani tarkoituksena on tutkia biologisten vanhempien kokemuksia huostaan otettujen lasten asiakkuudessa. Tutkimus on laadullinen tutkimus ja siinä käytetään valmista

aineistoa, Lokakuun Liikkeen Perheeni tarina-osion tarinat ja niiden kommentit. Halusin hyödyntää tutkielmassani kirjallista aineistoa, jota ei ole tuotettu tutkimustarkoitusta varten vaan aineisto on peräisin julkiselta sivustolta, jossa vanhemmat ovat halunneet kertoa oman perheensä tarinan sellaisenaan kuin ovat sen halunneet tuoda julki. Aineiston avulla haluan tuoda aitoja biologisten vanhempien kokemuksia esiin. Tarinoihin kirjoitetut kommentit halusin myös sisällyttää aineistooni, koska julkaistut tarinat herättivät lukijoissa keskustelua ja moneen kommenttiin sisältyi arvokasta tietoa tutkimustehtäväni kannalta.

Tutkielmani rakenne on seuraavanlainen. Johdannon jälkeisessä teoriaosuudessa tarkastelen lastensuojelua ja huostaanottoa sen äärimmäisenä toimenpiteenä. Tutkielmani eräs keskeinen aihe on vanhempien oikeudet ja velvollisuudet sijaishuollon aikana sekä perheiden jälleenyhdistäminen. Toisena tärkeänä teemana käsittelen järjestöjä ja niiden paikkaa yhteiskunnassamme ja kansalaisaktivismia sekä sosiaalista mediaa ja internetiä järjestöjen toimintakenttänä. Tutkimuksen asetteluluvussa kuvaan tutkimuskysymyksiäni, valitsemani tutkimusmenetelmää ja aineiston temaattista analyysimenetelmää ja lisäksi kuvaan valittua aineistoani ja sen julkaisijaa Lokakuun liikettä. Lopuksi esittelen tutkielmani tutkimustuloksia niistä nousevien teemojen mukaisesti ja tämän jälkeen teen tutkimustuloksista johtopäätöksiä ja pohdin tutkielmani laatimiseen liittyvää prosessia sekä mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

Lastensuojelua on tutkittu paljon Suomessa ja kansainvälisesti, mutta lastensuojelun sijaishuoltoon liittyvää tutkimusta on yllättävän vähän. Etenkin tutkimuksia, jotka liittyvät biologisten vanhempien kokemuksiin lapsen huostaanoton jälkeen on harvassa. Tutkielmani teemaa sivuavissa tutkimuksissa huostaanottoa ja sijaishuollon asiakkuutta on tutkittu sekä vanhempien että sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Riippumatta näkökulmasta voidaan todeta lastensuojelulain määrittelemän vanhempien kanssa tehtävän työskentelyn olevan vähäistä ja vaikuttavan merkittävästi vanhempien osallisuuteen ja motivaatioon (Eronen 2013,4; Helavirta 2016, 160). Pitkäsen (2011) laatimassa tutkimuksessa nousee vanhempien tukemisen vähäisyyden teema esiin (Pitkänen 2011,7). Sekä kansainvälisten tutkimusten että suomalaisten vahvana teemana on vanhempien kokema leimaantumisen ja epäonnistumisen tunne lapsen huostaanoton jälkeen, joka saa aikaan eristäytymistä, muutoksia vanhempien henkilökohtaisessa elämässä ja jopa syrjäytymistä yhteiskunnasta (Schofield & Ward 2011, 17; Vierula 2016, 198, 202).

2 Huostaanotto vanhemman näkökulmasta

Julkisessa on keskustelussa aika ajoin lastensuojelu suuressa roolissa ja etenkin negatiivisessa valossa. Välillä otsikoihin päätyvät vanhempien kokemukset lapsensa väärin perustein tehdystä huostaanotosta ja mediassa kuohuttavat jopa huostaanottotilanteista kuvatut videot. Näissä julkisissa keskusteluissa esitetään lastensuojeluun liittyviä väitteitä, jotka pohjautuvat väärinkäsityksiin. Monet näistä väitteistä pysyvät esillä, vaikka tutkimukset olisivat monta kertaa osoittaneet ne vääriksi. Mediassa vallitsevan käsityksen mukaan lastensuojelu on olemassa vain huostaanottoja varten ja huostaanotto on ainoa perheille tarjottava tukimuoto, vaikka tosiasiasa lastensuojelun tarjoamista tukitoimista valtaosa on muita tukitoimia kuten esimerkiksi perhetyötä tai ammatillista tukihenkilötoimintaa. (Vallinkoski 4.10.2017.) Huostaanottojen ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on lisääntynyt rajusti 1990-luvun alun jälkeen ja 2010-luvulla etenkin lastensuojelun kiireellisten sijoitusten kasvu on ollut merkittävä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ikäjakaumissa merkittävin kasvu on ollut juuri teini-ikäisten poikien kohdalla. (Hämeen-Anttila 2017, 226.)

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu- ja elinympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen sekä tarvittaessa turvata lapsen tarvitsema erityinen suojelu. Lapsen oikeudella turvalliseen kasvuympäristöön tarkoitetaan sitä, että lapselle pyritään takaamaan vakaa ja turvallinen kasvu ympäristö. Vakaaseen ja turvalliseen kasvu ympäristöön liittyy oleellisesti lapsen ikätasoisten virikkeiden tarjoaminen. Turvattomuutta lapsen kasvu ympäristöön tuovat muun muassa vanhempien päihteiden käyttö ja lapsen näkemä ja kokema väkivalta. (Araneva 2016, 169–173; Hämeen-Anttila 2017, 217-218.)

Perhettä pyritään tukemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja näin ollen avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia tukimuotoja. Tämänkaltaisen pienimmillä tukitoimilla lapsen ja perheen tukeminen perustuu suhteellisuus periaatteeseen. Suhteellisuusperiaatteen toimiminen edellyttää sitä, että viranomaisten käytössä olevat ja heidän käyttämät auttamiskeinot ovat oikeassa suhteessa auttamisen päämäärään ja tavoitteisiin nähden. Lapsen etu on tärkein etu lastensuojelulain mukaisessa työskentelyssä. Toisin sanoen lastensuojelulain mukaan avohuollon tukimuotojen ensisijaisuus ei saa olla este lastensuojelulain mukaiselle sijaishuollon tarpeen arvioinnille ja sen toteuttamiselle, jos

sijaishuollon nähdään olevan lapsen edun mukaista ja avohuollon tukitoimilla ei kyetä turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä. (Araneva 2016, 174,179; Hämeen-Anttila 2017,231.) Lapsia itseään koskevassa päätöksenteossa on tärkeää painottaa lapsen etua ja ohjaamaan lapsen oikeuksien merkitystä osana päätöksentekoa (Aer, 2012, 24).

2.1 Huostaanotto lapsen kasvua ja kehitystä turvaamana toimenpiteenä

Tilanteissa, joissa lastensuojelun avohuollon tukitoimet todetaan riittämättömiksi, aloitetaan huostaanoton valmistelu. Huostaanotolla lapsen kasvu ja kehitys pyritään turvaamaan. Lapsen huostaanotto ja sen perusteet ja edellytykset ovat kirjattuina hyvin selkeästi voimassa olevaan lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007.) Syitä ja perusteita huostaanotolle ovat muun muassa puutteet lapsen huolenpidossa tai lapsen kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kasvua, kehitystä tai terveyttä tai lapsi itse vakavasti vaarantaa terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai tekemällä muun kuin vähäiseksi laskettavan rikoksen. (Lastensuojelulaki 417/2007; Hämeen-Anttila 2017, 241; Aer 2012,87,88; Pösö 2016,10.)

Toisin sanoen perusteena huostaanotolle voi olla joko lapsen kasvuolosuhteet ja vanhempien toiminta tai lapsen oma toiminta. Näiden perusteiden lisäksi huostaanoton valmisteluun voidaan lähteä vain, jos avohuollon tukitoimet ovat todettu riittämättömiksi tai ne eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon turvaamiseksi ja toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tilanteeseen nähden ja tämän lisäksi sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edunmukaista. (Hämeen-Anttila 2017, 241.) Huostaanotto ja sijaishuolto ovat edellä mainittujen edellytysten mukaisesti lapsen ja koko perheen elämään puuttuvia toimenpiteitä, joiden juridista pohjaa täytyy perustella vahvasti. Sijaishuolto on monisisältöinen ilmiö sekä yksilöllisenä kokemuksena että yhteiskunnallisena käytäntönä ja sen vuoksi sitä tutkittaessa vaaditaan laajaa ja moniulotteista tarkastelua. (Pösö 2004,202.)

Huostaanoton edellytyksissä mainittu avohuollon tukitoimien riittämättömäksi toteaminen ei tarkoita sitä, että kaikkia laissa määriteltyä avohuollon tukitoimia olisi käytettävä ennen huostaanoton valmistelujen aloittamista vaan avohuollon tukitoimia arvioidaan aina lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti. Jos yli 12- vuotias nuori hyväksyy ja hänen biologiset vanhempansa hyväksyvät esityksen huostaanotosta ja ehdotetusta sijaishuoltopaikasta,

kunnan lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä laatii huostaanottoesityksen, mutta jos joku näistä edellä mainituista henkilöistä vastustaa esitystä joltakin osin, huostaanottohakemus siirtyy hallinto-oikeuden käsiteltäväksi ja se tekee asiasta päätöksen. Molemmissa tapauksissa tulee olla hyvin tarkasti dokumentoituina, millä tavoin huostaanotto ja kodin ulkopuolelle sijoittaminen vastaavat lapsen etua ja tarpeita. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijä tulee tarkasti punnita ja ennen kaikkea dokumentoida, pystytäänkö sijaishuollossa turvaamaan lapsen kasvu ja kehitys kotia paremmin. (Hämeen-Anttila 2017, 241,242.)

Sijaishuollosta puhuttaessa tarkoitetaan huostaanotetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolelle. Sijaishuoltomuotoja on kolmea erilaista: perhehoito, ammatilliset perhekodit ja lastensuojeluyksiköt. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa tulee ottaa tarkasti huomioon huostaanoton perusteet, arvioida lapsen tarpeet ja ennen kaikkea kiinnittää huomiota lapsen tärkeisiin ihmissuhteisiin ja niiden vaalimiseen sijaishuollon aikana. (Hämeen-Anttila 2017, 243, 244.)

2.2 Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet sijaishuollossa

Huostaanotto on oikeudellinen päätös, jolla on monenlaisia vaikutuksia lapsen ja hänen huoltajiensa elämään. Huostaanoton aikana lapsen huoltajuus säilyy kuitenkin lapsen huoltajilla. Tästä huolimatta huostaanoton aikana toimielimelle (huostaanoton suorittavalla sosiaalilautakunnalla) on lastensuojelulain määrittämällä tavalla vastuu lapsen hoidosta, joka tarkoittaa oikeutta päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä lapsen olinpaikasta. (Mahkonen 2010,148.) Hiltunen (2015) on tutkinut äitiyttä huostaanoton jälkeen. Lapsen huostaanotto voi olla vanhemmille shokki ja vanhemmat kokevat voimakkaita ja ristiriitaisia tunteita huostaanoton yhteydessä. Näissä tilanteissa vanhemmille on tarjolla moniammatillista apua, mutta vanhemmilla voi olla korkea kynnyksensä ottaa apua vastaan viranomaisilta, jotka ovat vaikuttaneet huostaanottopäätökseen. Lapsen huostaanoton myötä vanhempien vanhemmuus väistämättä muuttuu ja siihen liitetään uusia määritteitä kuten etävanhemmuus tai jaettu vanhemmuus. Biologisten vanhempien kokemuksen mukaan näistä määritelmistä käy ilmi lapsen asuminen eri

paikassa kuin biologinen vanhempi ja se, että vanhemmuuteen liittyviä asioita hoitaa lapsen arjessa useampi henkilö. Etävanhemmuuden määritelmä kuvaa vanhempien mukaan paremmin heidän kokemustaan vanhemmuudestaan ja roolistaan huostaanoton jälkeen kuin biologisen vanhemmuuden käsite, sillä etävanhemmuus koetaan normaalimmaksi ja enemmän vanhemmuudeksi koettuja asioita sisältäväksi kuin biologinen vanhemmuus. Lastensuojelu näyttäytyy huostaanotetun lapsen äidin kertomuksissa ristiriitaisena. Syynä tähän voidaan pitää lastensuojelun moninaista roolia, joiden mukaan lastensuojelu toimii samanaikaisesti sekä: kontrolloijana että tukijana – sekä huostaanottajana että auttajana. Tunteiden skaala on laaja suhteessa lastensuojeluun, katkeruus, viha ja autetuksi tulemisen tunne vaihtelevat. Huostaanoton kokeminen saattaa särkeä äidin äitiyden tunteen ja aiheuttaa syrjäytymisen yhteiskunnan ulkopuolelle. (Hiltunen 2015,27, 32,33.)

Hallintotoiminnassa tulee aina noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja toiminta tulee muutenkin olla pienimmän puuttumisen hengessä tapahtuvaa. Toisin sanoen huoltajan tai huoltajien oikeuksia ei tule kaventaa enempää kuin huostaanoton tarkoitus ja sijaishuollon tarve osoittaa ja ennen kaikkea huomioida mikä on lapsen edun kannalta välttämätöntä (Araneva 2016, 319). Kaikkien lapseen liittyvien asioiden päätäntävalta ei siirry sosiaalilautakunnalle vaan tietyistä asioista päättäminen säilyy lapsen huoltajilla huostaanotosta huolimatta. Näitä asioita ovat lapsen uskonto ja lapsen nimi. Lastensuojelulain tarkoituksena on kuitenkin se, että lapsen huostassapidon aikana lapsen huostaanottaneen sosiaalilautakunnan ja ennen kaikkea lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulisi neuvotella kaikista lasta koskevista asioista lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa ja päätöksen teossa lapsen vanhempien ja huoltajien mielipiteet tulisi ottaa huomioon. (Araneva 2016,315,317,319.)

Vaikka lapsen huostaanotto ei vaikuta huoltajuuteen niin huoltajuutta leimaa huoltajuudelle epätyylinen seikka, huoltajuutta säätelee julkinen valta, lastensuojelun sosiaalityö (Vierula 2016, 198). Huostaanoton myötä perheeseen heijastuu lastensuojeluinstituution vaikutuksia, jotka määrittävät uudelleen perhesuhteiden ja arjen rakentumista (Pitkänen 2011, 18). Huostassa olevan lapsen asioista vastaaminen on merkittävä tehtävä. Siihen liittyy erityisiä tehtäviä, vastuita ja velvollisuuksia. Tätä tehtävää kuvaa parhaiten julkisen huoltajan termi, joka saa ulottuvuutensa julkihallinnollisten tehtävien mukaisesti, kyse ei ole kuitenkaan yksinhuoltajuudesta vaan julkisen huoltajan tehtävä on jaettava ja rinnakkaista lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa. (Helavirta 167,146). Vierulan tutkimuksessa

(2016) nousee esiin, että lapsen huostaanoton jälkeen vanhempien henkilökohtaisessa elämässä tapahtuu merkittäviä muutoksia, jotka liittyvät muun muassa tunne-elämään, stigmatisoitumiseen, vanhemmuuden uudelleen muotoutumiseen ja kansalaisaktivoitumiseen. Lapsen huostaanoton purun tai täysi-ikäistymisen jälkeenkin huostaanotto ja sen kokemus näyttäytyy vahvasti jatkuvan vanhemman elämässä. (Vierula 2016, 219.)

Huostaanotto ja huostassapito on lastensuojelulain mukaan aina väliaikainen toimenpide ja lastensuojelulain mukaan huostassapito tulisi lopettaa välittömästi, kun huostassapidon ja sijaishuollon tarve lakkaa. Toisin sanoen lastensuojeluviranomaisten tulisi ryhtyä huostaanoton purkamiseen liittyviin toimenpiteisiin heti, kun huostaanoton täyttävät kriteerit ovat hävinneet. (Aer 2012,91; Araneva 2016, 281.) Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on lastensuojelulain mukainen velvollisuus tarkistaa huostassa pidon kriteerien olemassaolo säännöllisesti pidettävien asiakassuunnitelmaneuvoittelujen yhteydessä ja myös muutenkin seurata tilannetta säännöllisesti. Lapsen huoltajalla on oikeus tehdä myös hakemus huostassapidon lopettamiseksi, huoltajan tehdessä hakemuksen, hakemukseen tulee laatia päätös, jonka perusteluissa tulee tarkastella tilannetta näkökulmasta, voidaanko huostassa pito lopettaa. (Aer 2012,91.)

Lastensuojelulaki edellyttää työskentelyä lapsen vanhempien kanssa huostaanoton jälkeen. Laissa on erillinen momentti siitä, että sijaishuollossa on turvattava ja tuettava lapsen läheisiä ihmissuhteita ja yhteydenpitoa. (LSL 54 §.) Huostaanoton ja sijaishuollon tavoitteena tulee aina olla sen väliaikaisuus ja perheen jälleen yhdistäminen (LSL 4 § 3). Lastensuojelulaissa painotetaan, että lapsen sijaishuoltopaikkaa valittaessa ja sijaishuollon aikana tulee huomioida lapsen oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa ja hänelle muihin tärkeisiin ihmisiin. Vaikka lastensuojelulaissa ei tässä kohtaa mainita, että vanhemmilla on oikeus pitää yhteyttä lapseen niin tämä on kuitenkin yhtä tärkeä asia, eikä näin ollen huostaanotosta päättävällä taholla ole oikeutta sijoittaa lasta sijaishuoltopaikkaan, joka vaikeuttaa tai estää lapsen ja hänen vanhempiensa yhteydenpidon. Kuitenkin huostaanotosta päättävällä taholla on oikeus puuttua tähän yhteydenpitoon rajoittamalla sitä, jos tämän yhteydenpidon katsotaan olevan haitallista ja vaaraksi lapsen kasvuun ja kehitykselle. (Araneva 2016,334, 346; Vierula 2017,32.) Tällaisia haitaksi ja vaaraksi olevia tekijöitä voivat muun muassa olla vanhemman hoitamaton psyykinen sairaus tai vanhemmalla on hoitamaton päihdeongelma.

Lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan, millä tavoin lapsi ja hänen vanhempansa ja muut läheiset pitävät yhteyttä ja miten lapsen edun mukainen tavoite perheen yhdistämisestä otetaan huomioon. Näiden toimien lisäksi vanhempien osallisuutta tuetaan vanhemman oman asiakassuunnitelman laatimisella, jossa keskitytään erityisesti vanhemman omaan elämäntilanteeseen ja perheen jälleenyhdistämiseen ja siihen, mitä edellytyksiä se vanhemmalta vaatii. Vanhemman asiakassuunnitelma voidaan laatia tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kuten päihde- tai mielenterveystyöntekijöiden kanssa. (Eronen 2013,65.)

2.3 Perheen jälleenyhdistäminen sijaishuollon tavoitteena

Perheen jälleenyhdistämisestä säädetään lastensuojelulaissa. Viranomaisen on lain mukaan pyrittävä perheen jälleenyhdistämiseen. (Aer 2012,102; Araneva 2016,364.) Lastensuojelulaissa määritelty velvoite perheen jälleen yhdistämisestä tarkoittaa sitä, että koko lapsen sijaishuollon keston ajan tapahtuvan työskentelyn tavoitteena ja tarkoituksena tulisi olla lapsen kotiuttamisen esteenä olevien ongelmien poistaminen tai niiden väheneminen siinä määrin, että lapsen kasvu, kehitys ja hänen huolenpitonsa kotona voidaan turvata jälkihuoltona avohuollon tukitoimenpiteiden avulla. Huostassapidon lopettamisen arviointia tarkasteltaessa tulee kiinnittää huomiota lastensuojelun työn tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointiin. Huostaanoton väliaikaisuus tuo lastensuojelun viranomaisten työskentelyyn ja ennen kaikkea tehtäviin ratkaisuihin veloitteen, että niiden tulee konkreettisesti huostassapidon aikana edesauttaa perheen jälleenyhdistämistä ja huostaanoton purkamista ja näin ollen lapsen palaamista kotiin huoltajansa luokse. (Araneva 2016,366.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee säännöllisesti arvioida lapsen huostassapidon ja näin ollen sijaishuollon tarvetta ja sen lopettamisen edellytyksiä asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä. Tästä arviosta ei tehdä hallintopäätöstä, jossa on valitusoikeus vaan arvio huostassapidon edellytyksien tilanteesta tulee olla kirjattuna lapsen asiakassuunnitelmaan. (Araneva 2016, 366.) Huostaanoton edellytyksiä arvioitaessa on tärkeää arvioida lapsen kasvuolosuhteissa tapahtuneiden muutosten

vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen ja niille aiheutuneen vaaran kannalta. Jos lapsen kasvuolosuhteisiin liittyvä huostaanoton syy on muuttunut tai poistunut lapsen sijaishuollon aikana niin, ettei se enää aiheuta vakavaa vaaran uhkaa lapsen kasvulle ja kehitykselle, huostaanoton peruste tältä osin on poistunut. Jos lapsen kasvuolosuhteisiin liittyviä huostaanoton syitä on ollut useampia, on näistä jokaista arvioitava erikseen suhteessa lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen. On pohdittava ja arvioitava, millainen vaikutus yksittäisellä myönteisellä muutoksella ja huostaanoton syyn poistumisella on kokonaisuudessaan lapsen elämään. (Araneva 2016,369.) Lastensuojelulain henki on, että lastensuojelutoimien purkua harkittaessa keskeinen päätöksen edellytys on aina lapsen etu (Araneva 2016,371).

Perheen jälleenyhdistämisen kannalta oleellinen seikka on, että huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa enintään kuudeksi kuukaudeksi vanhemman tai muun huoltajansa luokse hoidettavaksi ja kasvatettavaksi, kun valmistellaan lapsen huostaanoton purkamista perheen jälleenyhdistämiseksi (Hämeen-Anttila 2017,243; Aer 2012,108). Tällainen vanhemman luokse sijoittaminen on merkittävä virstanpylväs perheen jälleenyhdistämisessä ja siihen lähdetään monesti tilanteessa, jolloin huostaanoton perusteet ovat miltei hävinneet tai jo hävinneet. Näin varmistetaan, että huostaanoton purkaminen on mahdollista ja lujitetaan perheen jälleenyhdistämistä tarjoamalla lapsen ja perheen mukaisia tukitoimia prosessin tueksi.

Perheen jälleenyhdistämistä käsiteltäessä on tärkeää tuoda esiin, mitä tieteellinen tutkimus kertoo vanhempien asemasta huostaanoton ja sijaishuollon aikana. Huostaanotto muuttaa merkittävästi vanhemmuus- ja äitiysidentiteettiä, huostaanoton jälkeen vanhemmat ja lapsi asuvat erillään ja heidän arkensa muuttuu. Vanhemman vanhemmuutta myös määritellään eri tavalla kuin ennen huostaanottoa, määrittelyä voi harjoittaa ammattilaisten lisäksi vanhemman lähipiiri. Lapsen huostaanoton kokeneiden äitien ympäriltä puuttuivat äitiyttä tukevat tukiverkostot. Äitien vanhemmuuden tukemista ei tutkimustiedon mukaan huomioida riittävästi lastensuojelun sosiaalityössä huomioitu lastensuojelun sosiaalityössä. (Hiltunen 2015, 127,128.)

Huostaanotettujen lasten vanhempien elämäntilanteet ovat usein haastavia ja vaikeita huostaanoton jälkeenkin. Vanhemmat ovat lapsensa lastensuojeluasiakkuuteen liittyen osallisina sijoituksen aikaisessa työskentelyssä. Vanhempien tuen tarpeen näkeminen ja arvioiminen ovat lastensuojelun viranomaisten vastuulla. Vanhemman kuntoutumisen

vahvistaminen sijoituksen aikana nähdään lapsen sijaishuoltoa vahvistavana toimintana. Suunnitelmallisella työskentelyllä biologisten vanhempien kanssa vahvistaa lapsen sijoituksen onnistumisen edellytyksiä ja vähentää näin ollen lapsen huostaanotosta aiheutuneita kielteisiä vaikutuksia. Vanhempien kanssa tehtävää suunnitelmallista työskentelyä voidaan pitää yhtenä tärkeänä vaikuttavan sijaishuollon edellytyksistä. Vanhempien tukemiseksi tulee kehittää lastensuojelun työskentelykäytäntöjä ja huostaanotettujen lasten vanhempien tukemiselle tulee järjestää aikaa ja resursseja. Jos biologisten vanhempien tukemiseen ei panosteta, lapsen sijoitusaika pidentyy eikä perheen jälleenyhdistäminen toteudu. (Pitkänen 2011, 14,15,16, 121.)

Lind (2018) on tutkimuksessaan tarkastellut kansainvälisiä tutkimuksia, joissa on tutkittu perheen jälleenyhdistämistä. Yhtenä merkittävänä seikkana onnistuneelle perheen jälleenyhdistämiselle on lastensuojelun työskentely koko perheen kanssa. Vanhempien toiveiden huomioiminen ja ennen kaikkea vanhempien vahva motivaatio vaikuttavat merkittäväällä tavalla perheen jälleenyhdistämisen onnistumiseen. Biologisen vanhemman ja sijaishuoltopaikan välisen suhteen merkitys näkyi vahvana perheen jälleenyhdistämiseen vaikuttavana tekijänä. (Lind 2018, 16.) Lapsen biologiset vanhemmat tulee ottaa aktiivisesti mukaan lastensuojelun työskentelyyn ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on haluttava ottaa vanhempien näkemykset huomioon. Biologisia vanhempia tulee kohdella kunnioittavasti ja heidän asiantuntijuuttaan omaan perheeseensä liittyvissä asioissa tulee hyödyntää lastensuojelun työskentelyssä. (Lind 2018, 18-19.) Lind (2018) toteaa perheen jälleenyhdistämiseen liittyvien haasteiden olevan samoja kansainvälisesti ilmiötä tarkasteltaessa. Perheen jälleenyhdistämiseen pyrkivässä työskentelyssä keskeistä on sen ennakoivaltelu, suunnitelmallisuus, selkeät sekä vanhemmille että lapsille asetetut tavoitteet ja edellytykset kotiuttamiselle, tiivis työskentely ja yhteistyö sekä riittävän vahvan tuen järjestäminen koko perheelle. (Lind 2018, 32.)

Huostaanotettujen lasten vanhempien vanhemmuutta tutkittaessa esiin nousee vahvasti rinnakkaisuuden käsite; lapsen kasvatusvastuu on sijaishuollolla mutta lapsen ja biologisen vanhemman emotionaalinen suhde säilyy edelleen ainutlaatuisena ja yksityisenä. Vanhempien mielipiteiden kuuleminen ja vaikuttaminen huoltajan ominaisuudessa lasta koskeviin ratkaisuihin on vanhemmille tärkeää. Rinnakkaisessa vanhemmuudessa tärkeänä korostuu toimiva ja tiivis yhteistyö sijaishuoltopaikan ja vanhemman välillä. Toimiva yhteistyö näkyi myös vanhemman omaa kuntoutumista tukevana toimintana. Vanhempien

kokemukset osoittivat sen, että vanhempien saama tuki on vanhemman oman aktiivisuuden varassa. Lastensuojelulla on suuri vastuu sekä asiakkaana olevasta lapsesta että hänen vanhemmistaan lapsen sijoituksen aikana, vanhempia tulisi tukea heidän tarpeidensa mukaan. Vanhemman kuntoutuminen edellyttää monialaista yhteistyötä ja vanhemman tarpeiden mukaan räätälöityjä tukimuotoja. (Pitkänen 2011, 114,122.)

3 Kansalaisten toiminta sosiaalisessa mediassa ja järjestöissä

Tässä luvussa tarkoituksena on tuoda esiin sitä, mitä kansalaisaktivismi ja kansalaisaktiivisuus on nyky-yhteiskunnassa ja tuoda esiin sosiaalisen median ja nettikeskustelujen merkitystä kansalaisten mielipiteiden ja kokemusten esiintuojana. Tämän lisäksi käsittelen järjestötoiminnan muotoutumista ja sen nykyistä tilannetta, koska käsittelen yhtä Suomessa toimivaa järjestöä, Lokakuun liikettä.

3.1 Järjestötoiminta ja kansalaisaktivismi

Järjestötoiminta ja sen luonnehtiminen voidaan kuvata parhaiten kolmitasoisena ilmiönä. Järjestöt ovat tärkeä osa yhteiskuntaamme. Ne tuottavat palveluita erilaisille käyttäjäryhmille ja samalla paikaten niin sanottuja julkisen sektorin palveluita. Viime vuosikymmeninä ihmisten osallistuminen yhdistys- ja järjestötoimintaan on muuttanut muotoaan yhteiskunnassamme. Erilaiset henkilökohtaiset syyt innostavat ja kannustavat ihmisiä osallistumaan yhdistystyöhön. (Hänninen ym. 2003,8.) Nyky-Suomessa syntyvät aivan uudet yhdistykset eivät synny enää sosiaalisten liikkeiden pohjalta vaan monet radikaaleja asioita ja aatteita ajavat liikkeet toimivat rekisteröimättömistä ryhmistä käsin. Kansalaistoiminnan moraalisisessa pohjassa on havaittu myös samansuuntaisia muutoksia, uudet sosiaalisen osallistumisen muodot ovat aiempia kapeampia ja vähemmän kollektiivisiin päämääriin suuntaavia. Yhdistyksen toimintaan osallistuva toimija voi siis pitää osallistumisestaan vain yhtenä osana elämänsä eri vuorovaikutuskentistä eikä osallistujan tarvitse katkaista tai sulkea pois muita eri osallistumisensa kenttiä. (Möttönen & Niemelä 2005,61,62.)

Toimiva kansalaisyhteiskunta tuottaa sosiaalista pääomaa, joka vaikuttaa osallistujien terveyteen ja toimintakykyyn niitä lisäävästi ja niiden ylläpito luo suoranaisia säästöjä sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin (Möttönen & Niemelä 2005,67). Toimiva kansalaisyhteiskunta ja aktiivinen järjestötoiminta tuovat konkreettisesti taloudellista hyötyä

ehkäisemällä ja vähentämällä sosiaalisia ongelmia. Tällainen toiminta vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta. (Möttönen & Niemelä 2005,67.) Järjestöillä on oma itsenäinen paikkansa ja tärkeä tehtävä yhteiskunnassamme- eikä niiden yhteisöllisyystehtävää voida korvata millään tavoin. Kansalaisyhteiskunnamme merkitystä, perustusta ja roolia voidaan kehittää ja vahvistaa vain julkisen ja kolmannen sektorin palveluiden kumppanuudella. Julkiset ja kolmannen sektorin palvelut eivät ole sodassa keskenään vaan ne molemmat tuottavat palveluita kansalaisten hyväksi ja näin täydentävät toisiaan. (Möttönen & Niemelä 2005, 68.)

1990- luvulla Suomessa tapahtui uudenlaista yhteiskunnallista liikehdintää ja suomalaisia kuohuttivat muun muassa turkistarhoille tehdyt yölliset iskut. Vaikka näissä turkistarhaiskuissa ei ollut kyse jonkin järjestäytyneen ryhmän toiminnasta, niitä voidaan tarkastella kollektiivisena kansalaisaktivismina eläinoikeustoiminnan ohella. Tuolloin 1990-luvulla yhteiskunnallinen liikehdintä ei koostunut vain eläinoikeusaktivismista. Liikehdinnän ytimeen kuuluivat myös ympäristö-, ihmisoikeus-, anarkisti-, eläinsuojelu- ja naisliikkeen kysymykset. Yhteiskunnallisen liikehdinnän keskeiset painopistealueet ovat vaihdelleet aktiivisuudella ja näkyvyydellä mitattaessa. (Rasimus 2006, 13,14.) Aktivismilla viitataan monesti suoraan toimintaan, muutoshakuisuuteen ja poliittisen vaihtoehtojen visiointiin (Paasonen 2005,251). Kansalaisaktivismiin liittyy oleellisesti se, kuinka siihen liittyvät toimijat kokevat itseään ympäröivän ympäristönsä. Yleensä toimijat kokevat ympäristönsä olevan epätasapainossa ja tästä syystä heillä on jatkuva tarve muuttaa olemassa olevia asioita ja etenkin niiden tilaa heitä itseään enemmän tyydyttävään tilaan kuin ne sillä hetkellä ovat. Toisin sanoen kansalaisaktivismia harjoittavien toimijoiden todellisuuden ja arvomaailman välillä vallitsee jatkuva taistelu. (Ervamaa 2005,16.)

Tieto on ollut kautta historian valtaa, jolla on pyritty vaikuttamaan ihmisiin ja medialla on kyky levittää tätä valtaa. Vallan levittämisestä syntynyt uusjako ei ole aina demokraattisesti jakautunut vaan mediassa on kautta historian ollut kyse sekä valtakulttuurin tuomasta tiedosta että marginaalissa olevan kulttuurin tuottamista reaktioista. (Waltz 2005,13.) Julkisuus on nykyisille yhteiskunnallisille liikkeille erityisen tärkeää, sitä voidaan pitää liikkeiden olemassa olon ehtona. Ilman julkisuutta liikkeet eivät voi ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun, eivätkä tule näin ollen huomioiduksi oman asiansa asiantuntijoina. (Rasimus 2006, 196.) Vaihtoehtoinen ja aktivistinen media avaa aukkoja

joukkotiedotusvälineiden luomaan julkisivuun. Joukkotiedotusvälineiden monopoli on tuonut lisäystä kansalaisten medialukutaitoon tarjoamalla työkaluja tulkintaan ja lisäämällä yleisön sitoutumista. (Waltz, 2005,6.) Television tarjoamia uutisia voidaan pitää yhtenä joukkotiedotusvälineiden monopolin ilmentymänä. Vaihtoehtoista mediaa voidaan määritellä monin tavoin, mutta yksinkertaisen määritelmän kyseessä on media, joka julkaisee vaihtoehtoisia asioita suhteessa muihin tiedotusvälineisiin tai vastustaa kaikkien muiden välittämää mediaa. Vaihtoehtoinen media tarjoaa erilaista näkökulmaa asioihin, joita tuodaan esiin joukkotiedotusvälineissä ja näin ollen sosiaaliset muutokset ovat mahdollisia. (Waltz 2005, 2.) Aikakaudesta riippumatta vaihtoehtoisen median on aina täytynyt kuunnella yleisöään. Nyky-yhteiskunnassa jokainen voi itse tuottaa omaa mediaa ja tästä syystä vaihtoehtoisen median tulee motivoida lukijoitaan tähän. Lukijoiden reaktiot ja näin ollen kommunikointi julkaistun tekstin ja lukijoiden välillä ovat vaihtoehtoisen median menestyksen kannalta oleellisia. (Waltz 2005,122.)

Medialla on tärkeä rooli vuorovaikutuksessa, jossa järjestelmän ja erityisesti sen haastajien suhteet muotoutuvat. Kuitenkin valtamediaa tärkeämpänä julkisuutta tuovana kanavana ovat toimineet niin sanotut vaihtoehtoista julkisuutta tuovat liikkeiden omat tiedotustavat kuten esimerkiksi heidän itse tuottamansa vaihtoehtolehdet. Internet on tuonut uudenlaisia välineitä liikkeiden ja järjestöjen tiedottamiseen ja julkaisemiseen, ja tämän takia painettujen vaihtoehtolehtien määrä on supistunut merkittävästi. Internetin kehittyminen on nähty kansalaisaktivismiin liittyvissä liikkeissä positiivisena ja uusia mahdollisuuksia tuovana kehityksenä. (Paasonen 2005,250; Rasimus 2006,204,213.) Internetiä kansalaisaktiivismin välineenä tarkasteltaessa sen on todettu toimivan kahdella eri tapaa: sekä logistisena välineenä että medianä. Internet toimii myös kansalaisaktiivismin välineenä muodostaen uusia edellytyksiä poliittiselle ja kirjalliselle julkisuudelle. Erilaiset internetpohjaiset keskustelufoorumit ovat potentiaalinen ja merkittävä ilmiö sananvapauden ja kansalaiskeskustelun kannalta. (Rasimus 2006, 218.) Lisäksi internetin hyödyntämisen vaikutusvälineenä on tuonut aktiivisille luovempia muotoja. Lastensuojelun teemaan ja etenkin sen epäkohtien esiin nostamiseen on perustettu erilaisia verkossa toimivia sivustoja, joiden tehtävänä on ajaa lastensuojelun asiakkaiden ja heidän perheiden oikeuksia. Näitä sivustoja ovat muun muassa Lokakuun liike, HOL ry huostaanotetut lapset-rikotut perheet ja Facebookiin on luotu ryhmiä kuten esimerkiksi Huostaanoton uhrin ja Vaadimme Oikeudenmukaisuutta Lastensuojeluun, jotka on vihkiytyneet myös ajamaan lastensuojeluun liittyviä epäkohtia. (Yle kotimaan uutiset, 10.1.2014.)

3.2 Sosiaalinen media ja nettikeskustelut

Internet sosiaalisen median pohjana on siitä erityinen verrattaessa sitä muihin medioihin, ettei se ole mitenkään sidoksissa aikaan ja paikkaan vaan aika ja paikka saattavat jäsentyä uudella tavalla. Vaikka verkko kehittyy koko ajan, ihmisiä kiinnostavat tutkimusmielessäkin samat asiat kuin aikaisemmin esimerkiksi teksti, kuvat, ihmisten toiminta ja vuorovaikutus. (Laaksonen & Matikainen & Tikka 2013,9,11).

Ridel (2011) on tutkinut Facebookia, erästä sosiaalisen median käytetyimmistä sovelluksista, ja sen käyttäjien kokemuksia. Sosiaalista mediaa voidaan lähestyä monesta näkökulmasta. Sosiaalinen media ja etenkin sen verkkosivustot voidaan nähdä digitaalisen ajan ihmisten ”koteina”-tiloina, joihin käyttäjät päivittävät itsestään omasta näkökulmastaan tärkeitä asioita muiden käyttäjien nähtäväksi. (Ridell 2011,22.) Sosiaalisen median myötä on syntynyt uusi käsite, verkkoyhteisö. 2000- luvulle tultaessa verkkoyhteisöjen sisällössä ja luonteessa on tapahtunut merkittävä muutos, jonka myötä luotiin sosiaalisten verkostojen palveluita, jotka tarjoavat edelleen verkkoalustan verkostoitumiselle, ryhmille ja yhteisölle. Näitä palveluita ovat muun muassa Facebook ja Myspace. Hintikka (2011) on tutkimuksessaan päätenyt siihen, että vaikka sosiaalisen median sivustot ja sovellukset ovat varsin erilaisia, niillä on olemassa joitakin tunnistettavia ominaispiirteitä. Sosiaalinen media rakentuu yksi- ja kaksisuuntaisista kontakteista, jotka voivat sisältää sosiaalisen suhteen. Verkostossa keskeisessä asemassa ovat seuraajat, joista voi kehittyä myös aktiivisia käyttäjiä ja verkoston sisällä toimivilla käyttäjillä voi erilaisia rooleja, jotka voivat olla rinnakkaisia. (Hintikka 2011,120, 134.)

Yksityisyyteen liittyvät kysymykset ovat vahvasti läsnä erilaisissa sosiaalisen median ja verkkokeskusteluja tuottavien sivustojen käyttäjien parissa. Ne liittyvät eritoten käyttäjän luomaan identiteettiin ja siihen, millaista tietoa hän itsestään sivustolle antaa. Monilla sivustoilla on yleistä, että käyttäjä voi kirjoittaa omia tekstejä nimimerkin kautta ja vielä yleisempää on se, että verkkokeskusteluihin voi jättää kommentin jopa nimettömänä ilman rekisteröitymistä. Nykyään kuitenkin monissa verkkokeskusteluympäristöissä rajanveto yksityisyyden ja julkisen tai asynkronisen ja synkronisen välillä saattavat hämärtyä

verkkopalveluiden monikäyttöisyyden myötä, mutta käyttäjä itse luo ja vetää omat rajansa siihen, mitä hän itsestään kirjoittaa verkkopalveluihin. (Laaksonen & Matikainen 2013, 177,178.)

Verkkokeskusteluita tai arkikielessä käytettävää ilmaisua nettikeskusteluita voidaan jaotella yksilö- ja yhteisöjaottelun lisäksi myös synkronisiin ja asynkronisiin palveluihin. Synkronisista palveluista puhuttaessa tarkoitetaan sivustoja, joissa viestintä tapahtuu reaaliaikaisesti esimerkiksi chat-toiminnot. Asynkronisilla palveluilla tarkoitetaan sivustoja, joissa viestintä ei ole reaaliaikaista. Tällaisia ovat esimerkiksi keskustelupalstat ja sähköposti. (Laaksonen & Matikainen 2013,177.) Verkkokeskustelujen muotoon ja keskustelujen vuorovaikutuksen rakenteeseen vaikuttavat yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti ja ennen kaikkea se millaisia keskustelijoita kyseiselle nettisivustolle ohjautuu (Laaksonen & Matikainen 2013, 181). Sama koskee tutkielmani aineistona toimivia tarinoita, jotka ovat lastensuojelun kyseenalaistavan sivuston Lokakuun liikkeen julkaisemia.

3.2 Tutkimuksen kohteena Lokakuun Liike

Tutkielmani aineistoksi on valikoitunut Lokakuun Liikkeen Perheeni tarina-osiossa julkaistuja tarinoita. Lokakuun liikkeen sivuilla kerrotaan perheeni tarina-osion olevan sellainen, johon toimitetaan vaiettuja ”yksittäistapauksia”. Oman tarinansa voi toimittaa sähköpostitse toimitukseen. Tarinan julkaisemiseen liittyy toimituksen asettamia ehtoja. Tarinan julkaisemisesta kerrotaan, että toimitus tekee päätöksen julkaisemisesta yhteisesti huolellisen taustatutkimuksen jälkeen. Taustatutkimuksella tarkoitetaan haastatteluita, asiakirjojen lukua, tietojen tarkastamista ja aina sen ollessa mahdollista vastapuolen kuulemista. Tarinansa julkaisemista haluavalle on sivustolla lisäehto, jossa todetaan, että mikäli henkilö ei ole valmis avaamaan tarinansa taustoja ja luovuttamaan hänellä olevia asiakirjoja toimituksen luettavaksi tai jos henkilö ei anna lupaa toimituksella ottaa yhteyttä lähipiiriin, hänen ei kannata ottaa yhteyttä toimitukseen. (Lokakuun liike, 2019)

Lokakuun liike on internetissä toimiva sivusto, joka on perustettu lokakuussa vuonna 2012. Se on saanut alkunsa toiveista rakentavaan, auttavaan ja kansalaisia kuuntelemaan uudenlaiseen lastensuojeluun. Alun perin Lokakuun liike määritteli itsensä

kansalaisliikkeeksi, jonka tarkoituksena on auttaa lastensuojeluperheitä, jotka kokevat tulleen kaltoin kohdelluiksi kunnallisen lastensuojelun taholta. Lokakuun liikkeen tavoitteena oli tuolloin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja etenkin heidän vanhempien oikeusturvan kohentaminen. Toiminnalla oli tarkoitus liikkeen mukaan palauttaa lapsille ja heidän vanhemmilleen kuuluva ihmisarvo lastensuojelun taholta pahoiksi leimautumisen jälkeen. (Lokakuun liike ,2019)

Lokakuun liikkeen toiminta laajeni 2014 ja näkökulmaksi muodostui ihmisoikeusliikkeenä lapsiperheiden oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuuta koskevien keskusteluiden esille tuominen. Lokakuun liike keskittyy myös uutisoimaan erityislapsia, huoltajuuskiistoja, neurologisia ja psyykkisiä ongelmia ja perheitä koskevia oikeusturvaongelmia. (Lokakuun liike, 2019)

Lokakuun liike koostaa median perhepoliittista uutisvirtaa analyttisesti ja kriittisesti kansalaisjournalismin keinoja hyödyntäen. Lokakuun liikkeen toimintaan liittyy vahvasti perheisiin liittyvien ilmiöiden esiin nostaminen ja ennen kaikkea niiden asenteiden esiin tuominen, joita perheisiin kohdistetaan. Lokakuun liikkeen toiminta perustuu vahvaan, rehelliseen ja rohkeaan kansalaisjournalismiin, jonka pääsääntöisenä tehtävänä on toimia vallan vahtikoirona. Lokakuun liikkeen yhteydessä kansalaisjournalismilla tarkoitetaan journalistisen harvainvallan kyseenalaistamista ja kansalaisten uutisointiin liittyvien vaikuttamismahdollisuuksien madaltamista, koska Lokakuun liikkeen näkemyksen mukaan ilmaisun vapaus ei ole eikä saa olla vain journalistien oikeus. Lokakuun liike haluaa toiminnallaan vaalia erityisesti sanoman monimuotoisuutta ja tukea tällä tavoin kansalaisosallistumista tarjoamalla kanavia niille, joilla ei ole kanavia ja ääntä henkilöille, joilla ääntä ei ole. Lokakuun liike haluaa edistää demokratian toteutumista osallistamalla kansalaisia tutkivan journalismin tekoon, jonka myötä he voivat oppia siitä ja ennen kaikkea paljastaa kokemiaan epäoikeudenmukaisuuksia ja tällä tavoin he voivat toimia maanmuuttajina. (Lokakuun liike, 2019)

Lokakuun liikkeen nettisivuilla on luettavissa määritelmä verkkosivuista, jossa määritellään, että kyseessä ei ole verkkojulkaisu vaan verkkoviestin, jolla ei ole päätoimittajaa eikä keskusjohtoa. Lokakuun liikkeen sivustolla luettavat perheeni tarina-osion tarinat ja kotivideot ovat kansalaisten itsensä laatimia, mutta tämän osion julkaisut julkaistaan vasta toimituksen tekemän huolellisen taustatyön (haastattelut, asiakirjojen luku, annettujen

tietojen tarkastaminen) jälkeen. Perheeni tarina- osion tarinoiden lopussa ei lue kirjoittajien nimeä, koska anonyymius on käytössä, koska kaikki kirjoittajat eivät voi asemansa tai painostuksen vuoksi paljastaa henkilöllisyyttään. (Lokakuun liike, 2019)

Lokakuun liikkeen toiminta on monenlaista: tutkivan kansalaisjournalismin lisäksi rakenteellista sosiaalityötä, ulkoistettua valtakunnansovittelua, kansansivistystyötä ja viranomaistarkastustoimintaa tukevaa kolmannen sektorin työtä. Lokakuun liike on kehittänyt kansalaistukiverkoston ja kansalaistukipalvelua, jossa vapaaehtoiset antavat tukea ahdingossa oleville perheille. Näitä tukimuotoja ovat muun muassa tukihenkilötoiminta, puhelinkonsultaatio ja perheen tilanteen taustoittaminen viranomaisille. (Lokakuun liike, 2019)

4 Tutkielman toteutus

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Kansalaisten oman toiminnan areenalla esitetyt näkemykset huostaanotosta ja sijaishuollosta tarjoavat yhden näkökulman siihen, miten vanhempien näkemyksen mukaan sijaishuolto ja perheen jälleenyhdistäminen toimii ja miten vanhemmat kuvaavat sosiaalityöntekijän roolia. Tutkijana haluan selvittää vanhempien kokemuksia juuri tästä näkökulmasta, koska näkökulma on laajempi kuin silloin, jos vanhempia lähestyttäisiin asiakastutkimuksen keinoin haastatteleamalla. Näin ollen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä biologiset vanhemmat kirjoittavat kokemuksistaan sijaishuollosta julkisella nettisivustolla julkaistuissa tarinoissa ja miten sosiaalityöntekijän roolia kuvataan näissä kirjoituksissa.

Tutkimuskysymykseni ovat

- Miten vanhemmat kuvaavat Lokakuun liikkeen perheeni tarina-osiossa julkaistuissa tarinoissa kokemustaan sijaishuollosta?
- Miten julkaistuissa tarinoissa vanhemmat kuvaavat sosiaalityöntekijän roolia?

Tutkielmani empiirisessä osassa pyrin löytämään vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin ja peilaamaan niitä olemassa olevaan tutkimustietoon biologisten vanhempien kokemuksista huostaanotosta, sijaishuollosta ja perheen jälleenyhdistämisestä.

4.2 Aineistona Perheeni tarinat- osio

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleisimmin aineistonkeruumenetelmänä haastatteluita, kyselyitä, havainnointia ja erilaisiin dokumentteihin perustuvaa tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009,71). Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen maasto on hyvin laaja ja tästä syystä monet eri tutkimusotteet ja lähestymistavat menevät päällekkäin.

Tutkimusmenetelmän valinta ja pohdinta ovat oleellisen osa tutkimustyötä. Tutkija ei voi laatia tutkimusta pohtimatta, mikä tutkimusmenetelmä sopii parhaiten hänen tutkimuskiinnostukseensa ja tutkimuskysymykseen. Laadullisen tutkimuksen suurimpana haasteena on pidetty aineiston analyysia. (Syrjäläinen, Eronen, Värrä 2007,7,8.)

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan luova prosessi, joka vaatii tutkijalta tarkkaa paneutumista aineistonsa ja myös äärimmäistä herkkyyttä sitä kohtaan pystyäkseen aineistonsa analyysiin. Laadullisen tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena on uuden tiedon ja inhimillisen ymmärryksen lisääminen; tutkijan täytyy pystyä tulkitsemaan laatimansa tutkimuksen aineiston tuloksia. Oivaltavalla tulkinnalla pystytään täyttämään laadullisen tutkimuksen tavoite ja tuottamaan uutta tietoa. Oivaltava tulkinta syntyy teorian tiedon ja empiirisen tiedon vuoropuhelusta, joka on mahdollista tutkijan ottaessa haltuun tutkimuksensa aineiston ja kyetessä rakentamaan siitä tutkimustehtävänsä kannalta uutta tietoa ja ennen kaikkea uutta ymmärrystä lisäävän kokonaisuuden. (Syrjäläinen, Eronen, Värrä 2007, 8.)

Lokakuun liikkeen nettisivustolla on erillinen perheeni tarina-osio, jossa on toimitukseen toimitettuja yksittäistapauksia tarinamuotoon kirjoitettuna. Tarinat on koostanut Lokakuun liikkeen toimitus, tarinoiden aineistona on käytetty tarinansa julkaisuun halunneen henkilön haastattelua ja hänellä oleviin asiakirjoihin on tutustuttu. Tarinaansa ei saa julkaistua ilman suostumusta toimituksen tekemään taustatutkimukseen (haastattelut, asiakirjoihin tutustuminen ja tietojen tarkastaminen) (Lokakuun liike,2019).

Perheeni tarina-osiossa oli yhteensä 41 tarinaa. Osassa tarinoissa oli lisäksi lukijoiden kirjoittamia kommentteja. Osa tarinoista liittyi kiireelliseen sijoitukseen, huostaanottoon ja sijaishuoltoon ja osa tarinoista johonkin muuhun. Tarkastelin ensin kaikkia tarinoita ja tarinoista 14 liittyi huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Näistä kolme oli kirjoitettu jonkun muun kuin vanhemman näkökulmasta tai ne eivät suoranaisesti liittyneet huostaanottoon ja sijaishuoltoon ja näistä syistä valikoituvat pois lopullisesta aineistosta. Tämän tarinoihin tutustumisen ja ensimmäisen valikoimisen tein marraskuussa 2018.

Analysoin tammikuussa 2019 aineiston sisältöä tarkemmin ja aineistoksi jäi 11 tarinaa, jotka liittyivät huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Aineiston valintakriteereinä olivat, että tarinassa puhutaan huostaanotosta tai sijaishuollosta ja tarina on kirjoitettu vanhemman

näkökulmasta, jolloin tarinan kirjoittaja on biologinen vanhempi. Kaikissa tarinoissa kirjaukset nousivat vahvana teemana esiin; oli väärin kirjattuja asioita ja niitä, joita ei ollut dokumentoitu asiakastietoihin. Yhteydenpito ja tapaamiset nousivat tarinoissa vahvasti esiin ja niihin liittyen vieraannuttamisen kokemus. Ensimmäinen aineistoon valikoitunut tarina on julkaistu 18.3.2014 ja viimeinen 25.1.2015. Tarinoiden pituudet vaihtelivat yhdestä sivusta kuuteen sivuun ja keskimäärin tarinat olivat 2,5 sivua pitkiä. Sivumäärällisesti tarinoiden yhteenlaskettu pituus on 31,5 a4- sivua. Tarinat olen merkinnyt numeroin kronologisesti T1 alkaen.

Käytän aineistona myös näiden valitsemieni tarinoiden kommenttiosiota ja kommenttien analysointi tapahtuu erillisenä analyysinä. Jokaiseen tarinaan oli kirjoitettu kommentteja, osaan vain muutama ja osaan tarinoista usean a4-sivun verran. Kommenttien määrät vaihtelivat yhdestä 172:n kommenttiin. Suurimmassa osassa tarinoita kommentteja oli alle kymmenen, yhdessä tarinassa kommentteja oli 59 kappaletta. Kommenttien yhteenlaskettu määrä on 306. Kommentin on voinut jättää jollakin nimimerkillä tarinoihin kuitenkin ilman varsinaista rekisteröitymistä. Halusin häivyttää nämä nimimerkit, koska ne saattavat herättää mielikuvia ja halusin analysoida näitä kommentteja myös objektiivisesti, joten kommentit olen merkinnyt myös numerojärjestyksessä. Kommentit liittyivät osin tarinaan ja osin kommentoijan omaan kokemukseen. Kommentit olivat sävyltään positiivisia tai negatiivisia.

4.2 Temaattinen analyysi aineiston analyysimenetelmänä

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysiin ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua vaan tutkijan täytyy itse ratkaista häntä eniten hyödyttävä analysointimenetelmä. Aineiston analysointimenetelmän valinnan jälkeen tutkijalla on edessään tärkein työvaihe- aineiston analysoinnin työstäminen ja ennen kaikkea löytämiensä tulosten tulkinta. (Eskola 2018, 210.)

Tutkimukselleni asettamani tutkimuskysymykset vaativat aineistonani toimivien Lokakuun liikkeen perheeni tarina-osioon kirjoitettujen tarinoiden temaattisen sisällön analyysia. Olen kiinnostunut tarinoissa kerrottavista biologisten vanhempien kokemuksista ja ennen kaikkea siitä, mitä he kertovat kokemuksistaan. Tästä syystä olen valinnut temaattisen sisällönanalyysin tutkielmani aineiston analyysimenetelmäksi.

Temaattinen analyysi tai tarkemmin ilmaistuna aineiston tematisointi tarkoittaa tutkijan käytössä olevan aineiston teemoittelua. Aineisto pyritään ryhmittelemään teemoittain ja nostamaan tutkimusongelmaa valaisevista teemoista esiin sitaatteja tulkittavaksi. Tämän jälkeen tutkijan tehtävänä on poimia tärkeimpinä pitämänsä kohdat aineistostaan. Seuraavaksi tutkijan tulee kirjoittaa auki analyysin parhaat palat, eli tutkijan omin sanoin kirjoittamansa tulkinnat siitä, mitä aineistossa on. Tällä tavoin yhdistetään aineistoesimerkit ja tutkijan oma ajattelu ja tulkinta. Tämän jälkeen tutkijan tehtävänä on tuoda mukaan kytkennät teoriaan ja aikaisempiin samaa aihetta sivuaviin tutkimuksiin. (Eskola 2018, 221,223,226.)

4.3 Aineiston analyysi

Ryhdyin analysoimaan aineistoani niin, että luin tarinat useaan kertaan läpi. Tämän jälkeen merkitsin tekstiin, mistä kappaleessa kirjoitetaan peilaten tarinaa koko ajan tutkielmalleni asettamiin tutkimuskysymyksiin.

Tämän jälkeen luin tarinat uudelleen ja mietin, mitä teemoja nämä merkitsemäni sanat kuvaavat. Tarkastelin tarinoita uudelleen ja mietin toistuvatko merkitsemäni sanat tarinoissa ja tämän pohjalta aloin asettamaan näille kuvaaville sanoille teemoja. Tämän jälkeen valitsin jokaiselle teemalle oman värin, jolla merkitsin ne teksteihin. Kokosin myös nämä ylös kirjoittamani sanat erilliselle Word-tiedostolle tarinoittain omaa analysointia ja esiin nousseiden teemojen muodostamista varten. Näin minun oli helpompaa analysoida tarinoita tarkemmin ja tehdä niistä johtopäätöksiä. Pääosin tarinat oli kirjoitettu kronologisesti, niissä kuvattiin asiakkuuden alku, huostaanotto, sijaishuolto ja nykytilanne. Tarinoissa kirjoitettiin kirjoittajan näkökulmasta eli yleensä äidin näkökulmasta. Tarinoissa kerrottiin myös sijaishuoltopaikasta ja lastensuojelun sosiaalityöntekijästä. Yksi tarinoista oli osoitettu sijaisvanhemmalle, muut 10 tarinaa olivat kirjoitettu ilman osoitusta. Tarinoissa kuvastuu

vahvasti vastakkainasettelun kokemus. Biologinen vanhemman kokee olevansa eri puolella lastensuojelun, lastensuojelun sosiaalityön sekä sijaishuoltopaikan kanssa. Kaikista tarinoista välittyi epäluulo ja pelko lastensuojelua kohtaan.

Analysoin kommentit hieman eri tavoin kuin itse tarinat. Analysointini eteni niin, että luin kaikki kommentit kertaalleen läpi, jonka jälkeen luin ne uudelleen ja mietin jokaisen kommentin kohdalla, mitä kommentin laatinut haluaa tällä kommentillaan viestiä tarinan kirjoittajalle tai muille kommentoijille tai tarinaa lukeville. Pyrin tätä jokaista kommentin viestimää asiaa kuvaamaan yhdellä tai kahdella sanalla. Samat kuvaavat sanat toistuivat useissa kommentteissa, nimesin kommentteja seuraavilla nimillä: tuki, kyseenalaistus, oma kokemus, kärjistys, mielipide ja lisäinfo.

Kuvatessani kommenttia sanalla tuki, kommentin sisältö antoi tukea tarinan kirjoittajalle. Kyseenalaistus kyseenalaistaa kirjoitettua tarinaa tai toisen kirjoittamaa kommenttia, oma kokemus puolestaan kertoo siitä, että kommentin jättäjä haluaa kertoa jotakin omasta kokemuksestaan. Kärjistys kertoo siitä, että kommentoija haluaa liioitella jotakin asiaa ja mielipiteessä kommentoija kertoo oman mielipiteensä tarinaan tai johonkin muuhun liittyen. Lisäinfo puolestaan kertoo siitä, että tarinan kirjoittaja tai lokakuun liikkeen toimitus kommentoi jotenkin tarinaan kirjoitettuja kommentteja. Tämän jälkeen laskin yhteen jokaisesta tarinasta, kuinka monta eri kommenttilajia käytettiin ja lopuksi laskin jokaisen kommenttilajin määrän yhteen. Tämän jälkeen kokosin merkityksiä, mitä esimerkiksi kyseenalaistaminen tarinoiden kommentteissa tarkoitti ja analysoin mitä kommentoija tällä halusi tuoda esiin.

4.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen tärkeimpänä kriteerinä voidaan pitää eettistä kestävyyttä, joka kulkee läpi tutkimuksen aina aiheen valinnasta ja tutkimussuunnitelmasta tutkimusasetelmaan ja ennen kaikkea tehdyn tutkimuksen raportointiin (Tuomi & Sarajärvi 2009,127,129). Tuottaakseen uutta tietoa tutkijan on seurattava aikaa ja voitava hankkia erilaisia ja eri tavoin kerättyjä aineistoja. Internetin ja sosiaalisen median hyödyntämiseen tutkimusaineiston hankkimisessa liittyy erityisiä eettisiä kysymyksiä. Tutkimukseen liittyvää

aineistoa voidaan kerätä kahdella eri tapaa sosiaalisesta mediasta. Toisessa tavassa kerätään tietoa julkaisun tai kirjoitelmapyyntöjen avulla. Toinen tapa on, että tutkija voi hyödyntää aineistona jo olemassa olevaa materiaalia esimerkiksi blogikirjoituksia tai nettikeskusteluja. (Kosonen ym. 2018,117,118.) Tutkielmani aineisto on tällainen jälkimmäisen kaltainen jo olemassa oleva aineisto, jota en tutkijana ole kerännyt kirjoitelmapyyntöjen muodossa.

Julkista aineistoa käytettäessä tutkijan ei tarvitse pyytää verkkosivustolta tai julkaisuja laatineilta erillistä suostumusta (Kosonen ym. 2018, 118). Toisinaan suostumusten pyytäminen voi olla tutkijalle mahdoton tehtävä, koska monille nettikeskustelusivustoille kirjoitetaan ilman rekisteröitymistä, jolloin kirjoittajaa voi olla mahdoton jäljittää. Tutkijan on tärkeintä pitää yllä eettistä näkökulmaa, jonka mukaan tutkimuksesta aiheutuvat haitat tulee minimoida, tärkeimpänä haittana tunnistettavuus. Haitan minimointi korostuu tutkittaessa haavoittuvia ihmisryhmiä tai sensitiivisiä tutkimusaiheita tai jos aineisto kerätään suljetusta keskusteluryhmästä. Jos tutkimuksen aineistona hyödynnetään kirjoituksia, jotka on kirjoitettu nimimerkin takaa, tunnistettavuuden mahdollisuus ja henkilölle aiheutuvan haitan riski on pieni. (Kosonen ym. 2018, 119.)

Yksityisyyden ja julkisuuden raja on häilyvä tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa. Rajanveto on vahvasti sidoksissa tutkimusaiheeseen ja aineistona käytettävien materiaalien arkaluonteisuuteen. Kirjoitettu materiaali on voitu tuottaa julkisella sivustolla, jossa se on internetin käyttäjien vapaasti käytettävissä, voi materiaalin julkaisija silti pitää julkaisuaan yksityisenä. Tutkijan on tehtävä eettistä pohdintaa aineiston kontekstiin ja arkaluonteisuuteen liittyen, tutkijan täytyy ymmärtää aineistonsa konteksti. (Kosonen ym. 2018, 120.)

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellään yleisesti validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä sen on ollut tarkoitus tutkia) ja reliabiliteetin (tutkimuksen toistettavuuden) käsitteiden avulla. Kuitenkaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa ei ole olemassa selkeää kaavaa, josta tutkija voisi tarkistaa onko hänen tutkimuksensa luotettava, mutta on laadittuja ohjeita, joita tarkkailemalla tutkija voi arvioida tutkimuksensa luotettavuutta. Näiden käsitteiden soveltamista laadulliseen tutkimukseen on kritisoitu, koska ne on alun perin luotu määrittämään määrällisen tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136,140.)

Minun tutkielmassani eettisyys näkyy jokaisessa vaiheessa aina tutkimusaiheen valinnasta tutkimuskysymyksiin ja ennen kaikkea aineiston valinnassa, sen analysoinnissa, tulosten esittelyssä ja johtopäätöksien esittämisessä. Tutkielmani aineistona toimivat tarinat ovat nähtävissä julkisella nettisivustolla, johon ei vaadita profiilin luomista vaan tarinat julkaistaan nimimerkillä ja toimituksen toimesta. Kuten Kosonen ym. (2018, 119) toteaa, tällaista aineistoa hyödyntäessä tunnistettavuuden ja tarinan luoneelle henkilölle aiheutuvan haitan riski on pieni. Olen pyrkinyt aineistona käyttämäni tarinoista minimoimaan tunnistamisen riskin häivyttämällä tunnistamiseen vaikuttavia ominaisuuksia kuten en mainitse tarinoiden julkaisuajankohtaa enkä otsikoita. Tutkijana ymmärrän todella hyvin tutkielmaani valikoituneen aineiston kontekstin, aineistoon ja etenkin sen julkaisusivustoon liittyä tietty teema lastensuojelun toiminnan kyseenalaistamisesta ja toiminnan kohteeksi joutuneiden vanhempien näkökulmasta tapahtumien esiintuominen. Tästä syystä tutkijana tämän kaltaista arkaluonteista aineistoa tulee analysoida sensitiivisesti säilyttäen aineiston konteksti ja sen tuottama tieto biologisten vanhempien kokemuksista sijaishuollosta ja sosiaalityöntekijän toiminnasta.

Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessani voin todeta tutkielmani olevan luotettava, koska sen tarkoituksena on tutkia mitä biologiset vanhemmat kirjoittavat kokemuksistaan sijaishuollosta julkisella nettisivustolla julkaistuissa tarinoissa ja miten sosiaalityöntekijän roolia kuvataan näissä kirjoituksissa. Tutkielmani aineisto on hankittu julkiselta nettisivustolta ja aineistossa käsitellään niitä teemoja, joita tutkimuskysymyksilläni haluan selvittää. Olen myös kuvannut analyysitapaani yllä niin, että uskon sen olevan toistettavissa. Toistettavuuteen tutkijana voin todeta, että jos tutkimus toistettaisiin, tulokset olisivat samoja käytettäessä samaa aineistoa ja samaa analyysimenetelmää.

5 Biologisten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta

Aineistooni valikoituneet tarinat ovat julkaistu Lokakuun liikkeen nettisivustolla perheeni tarina-osiossa. Osiossa julkaistujen tarinoiden tarkoituksena on tuoda esiin yhteiskunnassamme tapahtuneita vaiettuja yksittäistapauksia. Tarinat ovat toimituksen julkaisemia, eli tarinat eivät välttämättä ole julkaistu siinä muodossa kuin biologinen vanhempi on tarinaansa kertonut, vaan toimitus on koonnut tarinan muun muassa haastatteluiden, asiakirjoihin tutustumisen ja tietojen tarkistamisen pohjalta (Lokakuun liike, 2019). Kaikki aineistooni valikoituneet tarinat on kerrottu vanhemman näkökulmasta. Tarinoista yhdessä kertojana toimii isä, muissa äidit. Tarinat välittävät biologisten vanhempien kokemusta siitä, kun lastensuojelu puuttuu perheen elämään ja perhe hajoaa lapsen lähtiessä kodin ulkopuolelle sijoitukseen.

Kaikissa tarinoissa välittyi biologisten vanhempien kokemusta siitä, kun lapsi huostaanotetaan ja lapsi asuu kodin ulkopuolella sijaishuoltopaikassa. Tarinoista huokui myös vahva vastakkainasettelu biologisen vanhemman ja lastensuojelun, lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja lapsen sijaishuoltopaikan välillä ja tarinoista välittyi vahva epäluulo lastensuojelun sosiaalityöntekijää ja sijaishuoltopaikkaa kohtaan. Tarinoiden kirjoittajat eivät nähneet lastensuojelun toimivan heitä tukevana instituutiona vaan yhdessä sijaisperheen kanssa heitä vastaan.

Tarinoissa miltei kaikissa toistuu sama kaava, biologinen vanhempi joko itse hakee apua perheen tilanteeseen tai on valmis ottamaan tarjottua apua vastaan. Lastensuojelu viranomaisten huoli perheen tilanteesta syvenee ja tilanteen ratkaisemiseksi tarjotaan avohuollon sijoitusta tai kiireellistä sijoitusta, huolen syvetessä aloitetaan huostaanoton valmistelut. Sijaishuollon alkaessa tapaamisia on enemmän, mutta tapaamiset kuitenkin vähenevät ja asetetaan yhteydenpitoa koskeva rajoituspäätös. Samaan aikaan biologisella vanhemmalla on huoli lapsen sijaishuoltopaikasta, sijaisperheen toiminnasta ja heitä ohjaavista motiiveista. Biologinen vanhempi tuo näitä huolenaiheita lastensuojelun sosiaalityöntekijälle tiettäväksi, mutta hänen huoltaan ei oteta tosissaan, vaan uskotaan, mitä sijaisvanhempi heille kertoo. Perheen jälleenyhdistämisen eteen ei tehdä vaadittavia toimenpiteitä vaan biologinen vanhempi saa kielteisen päätöksen hakiessaan lapsensa huostassapidon purkua. Monet tarinoiden kirjoittajista kokevat, että asiakertomukset eivät ole totuudenmukaisia vaan moni asia perustuu sosiaalityöntekijän olettamukseen ja

kuitenkin se esitetään faktana. Tarinoissa monet biologisista vanhemmista ovat turvautuneet ulkopuolisiin tahoihin taistelussaan lastensuojelua vastaan, asianajajiin, sosiaaliasiamiehiin, kanteluihin aluehallintovirastoihin ja julkisuuteen.

Tarinoiden analyysia tehdessä ja sen eri vaiheissa tutkijan huomio kiinnittyy erityisesti siihen, että tarinat on rakennettu tarinan kertojan näkökulmasta ja tarinan kerronta ei tapahdu selkeästi vaan siihen jää aukkoja siirryttäessä tarinassa tapahtumasta toiseen. Osassa tarinoissa perheen tausta kerrotaan tarkasti lasten lukumäärää myöden ja osassa tarinassa ei kerrota mitään taustasta vaan tarina alkaa suoraan nykytilanteesta eikä esimerkiksi asiakkuuden syistä kerrota mitään. Tarinoista ei kaikista pysty esimerkiksi piirtämään aikajanaa, jossa näkyy tapahtumien kulku selkeänä sisältäen syy-seuraussuhteet.

5.1 Biologisten vanhempien kokemukset teemoitettuna

Tutkielmassani käyttämästä aineistosta löytyi temaattisen analyysin avulla kuusi vanhempien kokemuksiin liittyvää teemaa: lastensuojeluasiakkuus ja huostaanotto, yhteydenpito, dokumentointi, sijaishuoltopaikka, perheen jälleenyhdistämisen tavoite ja vanhemman oma toimijuus ja tunteet.

5.1.1 Lastensuojeluasiakkuus ja huostaanotto

Tarinoista voidaan tunnistaa kaksi eri tapaa kertoa tarinaa perheen taustasta ja lastensuojeluasiakkuudesta. Toisessa tavassa asiakkuutta kuvataan monisanaisesti ja kertoja on itse aktiivisena toimijana lastensuojeluasiakkuuteen ja huostaanottoon liittyvässä prosessissa. Mutta tarinassa tuodaan kuitenkin ilmi sitä, että lastensuojeluasiakkuuden syy on ollut jossakin muussa kuin vanhemman omassa toiminnassa, vanhempi erosi väkivaltaisesta suhteesta ja rakensi elämänsä uudelleen, jonka seurauksena lapset oireilivat kasvuolosuhteiden vakiintuessa. Tässä tarinassa ei tuoda esiin sitä, millaista tukea perhe sai lastensuojelusta ennen avohuollon sijoitusta. Tarinassa ei myöskään tuoda esiin huostaanoton perusteita.

”..Luonnollisesti lastensuojelu tuli mukaan kuvioon, kun poliisit tekivät lastensuojeluilmoituk-
sia. Lopulta karkasin lasten kanssa turvakodille. Muutoin en varmaan olisi selvinnyt hengissä.
Lapset alkoivat oireilla kokemuksiin hoidossa ja kotona levottomalla käyttäytymisellä,

väkivaltaisesti. Päiväkoti teki muutaman lastensuojeluilmoituksen.. Minulle tarjottiin mahdollisuutta ”antaa lapseni hoitoon ” sijaisperheeseen vähäksi aikaa, jotta saisin huvenneet voimavarani takaisin. Sinisilmäisenä luotin virkamiehen sanaan, ja annoin pojat sijoitukseen. Pojat sijoitettiin sijaisperheeseen aluksi avohuollon tukitoimena, ja aika pian sosiaalityöntekijä teki huostaanottohakemuksen vastoin tahtoani hallinto-oikeuteen. Hakemus meni läpi ilman kummempia mutkia.. ”(T1)

” .. Vakavan masennukseni vuoksi minulle ehdotettiin, että lapseni asuisi hetken toisessa kodissa, kunnes saisin itseni kuntoon. Suostuin sillä ehdolla, että saisin lapseni varmasti takaisin.. Asiat eivät kuitenkaan menneet kuten minulle luvattiin. Alkoi elämäni syöksykierre.. ” (T8)

Tässä otteessa näkyy lastensuojeluasiakkuuden kuvaamista tarkemmin ja tuodaan esiin lastensuojeluasiakkuuden kuvausta prosessinomaisesti. Tarinassa tuodaan esiin sekä lastensuojelun että muiden yhteistyökumppaneiden tarjoamaa työskentelyä perheen tukemiseksi.

” .. Vuonna 2011 synnytin pojan ja omasta tahdostani jäin yksinhuoltajaksi. Otin vastaan kaiken mahdollisen avun mitä minulle neuvolasta tarjottiin, jotta en sairastuisi enää masennukseen. Kolmen vuoden ajan kotonani kävivät pikkulapsipsykiatrian työntekijä ja perhetyöntekijä. Poikani kanssa meni hienosti .. ” (T8)

Toisen tavan kuvaus on suppea ja prosessi etenee nopeasti, tässä tavassa tarinan kertoja ei ole aktiivinen toimija vaan kertoja on pikemminkin toiminnan kohteena. Näissä kuvauksissa lastensuojeluasiakkuus ja sen myötä lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle tapahtuu hyvin vauhdikkaasti, suoraan ilmaisusta huolesta sijoitukseen, mutta näissäkään syytä ei avata sen tarkemmin.

” .. Tämä tapahtui päiväkodilla ja saman tien he tekivät lastensuojeluilmoituksen syyttäen meitä vanhempia. Poika huostaanotettiin kiireellisesti samana päivänä ja vietiin vieraaseen paikkaan koko kesäksi.. ” (T4)

”.. Tuli puhelimitse kutsu sosiaalitoimeen, kun ”on nyt iso huoli työstä”. Olimme siellä yhteensä neljä tuntia, ja sitten jo laitoksen ovet pamahtivat kiinni. Syynä oli, että tytär oli kirjoittanut blogiinsa; joitakin asioita hieman liioitellut, ja joitakin jopa valehdellut.. ” (T2)

Pääosin lastensuojeluasiakkuuteen ja huostaanottoon liittyviä asioita nousee tarinoista paljon. Tarinoissa kuvataan perheen taustaa ja pääosin lastensuojeluasiakkuutta prosessina, joka alkaa ulkopuolisen tekemästä lastensuojeluilmoituksesta ja johtaa lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle ja huostaanottoon. Lastensuojeluilmoituksen tekijöinä mainitaan päiväkotit, poliisi, naapuri tai nimetön ilmoittaja. Syynä lastensuojelulliseen huoleen tarinoista nousee vanhemman lievä kehitysvammaisuus, vanhemman päihdeongelma, synnytyksen jälkeinen masennus, lapsen psyykkiset ongelmat, vanhemman ero väkivaltaisesta suhteesta ja nuoren päihdeongelma. Tarinat on kirjoitettu tilanteessa, jossa lapset ovat asuneet jo kuukausia tai vuosia kodin ulkopuolella.

Aineistosta huostaanoton syitä ei suurimmassa osassa tarinoita kerrota vaan tarinoiden lukijalle välittyy kuva lastensuojeluprosessista, jossa joku tekee lastensuojeluilmoituksen, johon lastensuojelu reagoi tarjoamalla avohuollon sijoitusta tai lapsen huostaanottoa. Aineistossa on mukana tarinoita, jossa lastensuojeluasiakkuudesta ei kerrota mitään eikä siitä, että minkä vuoksi lapsi on huostaanotettu ja sijoitettu kodin ulkopuolelle. Tämä herättää mielenkiinnon, miksi tarinassa ei tuoda asiakkuuden taustaa tai lapsen huostaanottoon johtaneita syitä esiin. Tutkijana ajattelen, että tarinansa julkaissut vanhempi ei näe tärkeänä tai tarpeellisina avata taustoja vaan hänen näkökulmastaan nykyisyydellä on merkitystä, sillä ettei lapsi asu biologisen vanhemman ja sisarusten kanssa samassa taloudessa. Aineistoon valikoituneissa tarinoissa avataan perheiden taustaa tarkemmin. Useassa tarinassa nousee esiin ristiriidan kokemus siitä, että vanhemmalla on muitakin lapsia, jotka asuvat biologisen vanhempansa kanssa ja osa lapsista on sijoitettu kodin ulkopuolelle.

Tarinoissa nousee esiin myös se, että vanhemmilla on muitakin lapsia, jotka asuvat biologisten vanhempien luona ja tämä nousee tarinoissa varsin ristiriitaisena asiana esiin. Jos lastensuojelullista huolta on yhden tai kahden lapsen kohdalla, mutta esimerkiksi yksi lapsi on asunut koko ikänsä vanhemman kanssa. Tämä ristiriitainen suhtautuminen lasten kodin ulkopuolella asumiseen välittyy vahvana vanhemman kuvaamassa tarinassa.

”.. Ristiriitaiseksi tilanteen tekee se, että toinen lapsista saa edelleen asua kotona, mutta toinen ei saa viettää äidin kanssa hetkentietämääkään kaksin.. ” (T11)

Muuttuneet perhesuhteet nousevat tarinoissa esiin lastensuojeluasiakkuuden tarpeen esiin tuovana asiana. Aineiston kolmessa tarinassa vanhemman ero sai aikaan lastensuojelullisen tuen tarvetta joko lasten oireilun tai vanhemman oman jaksamisen

vuoksi. Aineiston tarinoiden kertojina toimii kymmenessä tarinassa äidit ja yhdessä isä. Kolmessa tarinassa mainitaan toisen vanhemman osuus tapahtumiin tai ylipäättänsä mainitaan toinen vanhempi. Vaikuttaako tarinan rakentumiseen se, että isät eivät ole läsnä lasten elämässä? Ovatko perhesuhteet niin tulehtuneet, etteivät tarinan kertojat halua tuoda toista vanhempaa millään tavoin esiin? Onko tarinan julkaistuun sisältöön vaikuttanut se, että äiti on halunnut tuoda kokemuksensa muiden tietoon ja tästä syystä tarina on julkaistu julkaisuun osallistuneen vanhemman näkökulmasta. Nämä ovat kysymyksiä, joihin aineiston perusteella en voi antaa. Tutkijana voin kuitenkin tulkita ja tulkintani mukaan tarina on julkaistu juuri tarinan julkaisua halunneen henkilön näkökulmasta eli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta äitien näkökulmasta. Sama tulkinta pätee siihen, ettei tarinoissa kerrota asioita lapsen, lastensuojelun asiakkaan ja lastensuojelullisen työskentelyn pääkohteen, näkökulmasta.

5.1.2 Yhteydenpito

Yhteydenpidoksi määritellään tarinoissa vanhemman ja lapsen tapaamiset. Yhdessä tarinoista vanhempi on suunnitellut ja käyttänyt osittain vaihtoehtoisia tapoja pitääkseen yllä yhteydenpitoa lapseensa, näitä tapoja olivat postikorttien ja kirjeiden lähettäminen. Yhteydenpito näkyy myös tarinoissa muuttuvana asiana. Kaikissa tutkimukseni aineistoksi valikoituneissa tarinoissa yhteydenpito tai pikimmiten sen puute on keskeisessä asemassa, yhteydenpito muuttuu sijoituksen jatkuessa pitkään, avohuollon sijoituksen muuttuessa sijaishuollosi. Syitä yhteydenpidon muuttumiselle ei tuoda esiin ja yhteydenpitoa kerrotaan myös rajoittavan ja määrittävän lastensuojelusta käsin, yhteydenpidon rajoituspäätöksin. Kuten alimmaisessa otteessa näkyy, syyt tapaamisten muuttumiseen ovat saattaneet jäädä vanhemmalta itseltäänkin epäselviksi.

”.. Aluksi sain nähdä tyttäntäni usein mutta hiljalleen tapaamiset vähenivät. Syitä, miksi en saisi nähdä tyttäntäni keksittiin: Jos näytin aamulla väsyneeltä, olin muka krapulassa..” (T8)

”.. Pian Jasmin sai tavata tyttäntään enää valvotusti, kerran kuukaudessa kaksi tuntia. Jasmin ei saanut kuulla järjestystä syytä valvottuihin tapaamisiin.. ” (T11)

”.. Tällä hetkellä saan tavata lapsiani vain kaksi kertaa kuukaudessa. Silloin oli vielä kamalam-paa, kun sain tavata vain kerran kuukaudessa! Kaikki tapaamiset ovat olleet valvottuja..” (T5)

Aineiston tarinoista kahdessa ei mainita yhteydenpitoa ollenkaan ja yhdessä ei suoranaisesti mainita yhteydenpitoa ja lapsen tapaamisia, mutta tulkitsen kuitenkin yhteydenpitoa olevan lapsen ja vanhemman välillä. Kahdeksassa tarinassa yhteydenpito mainitaan ja kerrotaan sijoituksen aikana tapahtuneista muutoksista yhteydenpidon määrässä ja tavoissa. Osassa näistä tarinoista yhteydenpitoa vanhemman ja lapsen välillä ei ole ja silloin tulkintani mukaan yhteydenpidon puute nousee keskeiseen asemaan ja etenkin syiden pohtiminen, miksi yhteydenpitoa lapsen ja vanhemman välillä ei ole. Aineistosta voi tehdä päätelmän, että yhteydenpito ja lapsensa tapaaminen ovat sijoitetun ja huostaanoton lapsen vanhemmalle tärkeä ja keskeinen asia. Aineistosta näkee, että etenkin vanhemmat, jotka ovat tyytymättömiä yhteydenpitoon lapsensa kanssa kertovat siitä tarinassaan paljon. Kahdessa tarinassa ei mainittu yhteydenpitoa ollenkaan ja jäin pohtimaan miksi ei. Vanhemmat, joilla ei yhteydenpitoa lapseen ollut, toivat sen esiin, mutta näissä kahdessa tarinassa mitään yhteydenpitoon tai sen puutteeseen ei ollut mainittuna.

Lastensuojelun rooli lapsen ja vanhemman elämää määrittävänä tekijänä korostuu yhteydenpidon teemassa huostaanoton jälkeen. Aineistossa tämä näkyy erityisesti siinä, että vanhemmat kokevat tapaamisten säätelyn olevan keino päästä lastensuojelun tavoitteeseen, lapsen vieraannuttamiseen vanhemmasta. Yhteydenpidon teeman alla sijaisperheen rooli korostuu myös tapaamisia määrittävänä tahona. Osassa tarinoissa vanhempi koki, että sijaishuoltopaikka oli saanut aikaan sen, ettei lapsi halunnut itse tavata vanhempiaan. Yhteydenpidon teemaan liittyy myös lapsen läheisverkosto ja muut tärkeät ihmissuhteet, joista lapsi on sijaishuollon aikana myös vieraannutettu.

” .. Hyvin nopeasti äidille asetettiin yhteydenpitorajoitukset. Sijaisperhe ja sossu tehtailivat ne yhdessä. Äiti pyysi saada poikaansa kotiin joka viikonloppu, mutta sai päätöksen joka toisesta viikonlopusta. Tämä on ainoa päätös, joka äidille on rajoituksista toimitettu. Rajoitukset koskivat kuitenkin myös puheluita ja muuta yhteydenpitoa..” (T6)

” .. mutta nyt hän ei halua pitää meihin vanhempiin mitään yhteyttä. Eikä muihin sukulaisiinsa. Viimeksi olen nähnyt tytön kesällä 2013..” (T2)

” .. Sinä (sijaisäiti) olet täysin vieroittanut lapsen sekä minusta hänen äidistään kuin hänen kolmesta pienestä veljestään, jotka asuvat kotona minun kanssani. Veljet eivät ole saaneet tavata siskoansa kahteen vuoteen ja täytyy sanoa, että pojat eivät kauhean hyvin muista sisko-

ansa.. Täydellinen vieroitus perheestä toimii siinäkin mielessä, että vanhemmat eivät pääse puuttumaan lapsensa asioihin, joita sinä pidät omanasi..” (T3)

” .. Me emme ole tavanneet yli kahteen vuoteen..Olen yrittänyt lähetellä tyttärelleni kortteja, jotka sijaisäiti on ilmoittanut häirinnäksi. Yritin ehdottaa, että sosiaalityö vie tyttärelleni kirjeen, mutta he ei eivät kuulemma ole postitoimisto.. ” (T10)

5.1.3 Dokumentointi

Dokumentointi- teemaan liittyvät lasta ja perhettä koskevat asiakirjat ja erinäiset lastensuojelun ja aikuissosiaalityön päätökset ja asiakaskertomukset. Dokumentointi nousee tarinoissa esiin vanhemmissa tunteita herättävänä teemana ja ristiriitaisena elementtinä. Ristiriitaisuus näkyy aineistossa sillä tavoin, että asiakaskertomukset ovat vanhempien kokemuksen mukaan täynnä asiavirheitä ja kuitenkin monella vanhemmalla on kokemus ettei hänelle tärkeitä ja merkittäviä asioita ole kirjattu kuten esimerkiksi vanhemman pyytämää tutkintapyyntöä poliisille liittyen lapsen mustelmiin. Vanhemmat näkyvät aineistossa sekä dokumentoinnin kohteena että aktiivisina toimijoina. Kohteena silloin, kun lapsen asiakaskertomuksiin kirjataan vanhempaan liittyviä asioita tai päätöstekstissä kerrotaan vanhemman kyvystä toimia vanhempana. Vanhemmat siirtyvät aktiiviseen rooliin toimijaksi silloin, kun he vaativat tekemään tutkintapyyntöä poliisille tai pyytävät lastensuojelun sosiaalityöntekijää tekemään korjausta virheelliseen asiakirjaan.

Sosiaalityöntekijän nähdään käyttävän paljon tulkintaa kirjatessaan asiakaskertomuksia. Tarinoiden vanhemmat nostavat konkreettisen parannusehdotuksen liittyen lastensuojelun työskentelymenetelmiin, sosiaalityöntekijöiden tulisi panostaa dokumentointiin. Dokumentoinnin tulisi perustua faktoihin ja olla tyyliltään puolueetonta. Aineistosta nousi mielenkiintoisena seikkana esiin se, että vanhemmille dokumentointi merkitsi sitä, että kaikki heihin liittyvät negatiiviset asiat kirjataan lapsen asiakaskertomuksiin ja päätösteksteihin. Tulkitsen dokumentoinnin olevan tässä aineistossa biologiselle vanhemmalle epäedullista, koska he kokivat kaiken positiivisen kuten esimerkiksi heidän kuntoutumisensa jäävän asiakaskertomuksista mainitsematta.

”.. Sosiaalityössä on kirjauskulttuuri sellainen, että puhelimesta puhuminen on täysin mahdollista, paitsi jos hyväksyy sen, että sinusta kirjataan pelkkiä negatiivisia asioita, lauseet käänetään eri muotoon kuin ne sanoit ja lopultkin sosiaalityöntekijä ei yleensä edes vastaa kysy-

myksiin.. ” (T10)

” .. Päätöksessä on muistettu mainita kaikki, mikä vanhemman kannalta näyttää vähänkin epäedulliselta. Esiin on nostettu Jasminin päihdetausta kauan ennen Teresaa ja esikoisen huostaanotto läheisverkostoon; asiat jotka eivät siis liity mitenkään Teresaan.. ” (T11)

” .. Lapseni pyysi sosiaaliviranomaisilta päästä takaisin kotiin, kun he kävivät tytärtäni tapaa-massa. Pyyntöä ei edes kirjattu.. ” (T8)

” .. Sosiaalityöntekijä oli kirjauksissaan diagnosoinut minut ahdistuneeksi. Myönnän kyllä kyynelehtineeni välillä palaverissa.. Pöyristyttävää on, että asiakaskertomuksiin on ehditty kirjata kaikki yhteydenottopyyntöni, mutta niihin vastaamiseen ei ole ollut aikaa..” (T1)

Tiedonkulun näkökulmasta dokumentointi näyttäytyy vanhempien kertomuksissa positiivisena asiana etenkin, jos kirjatut asiakaskertomukset ovat ainoa tapa, jolla vanhempi saa tietoa lapsen arjen sujumisesta ja esimerkiksi koulumenestyksestä ja harrastuksista. Vanhemmalle välittyi asiakaskertomusten mukana myös negatiiviset asiat, joista hänellä ei ollut tietoa, koska yhteydenpitoa lapsen ja vanhemman välillä ei ollut.

”.. Poika aloittaa syksyllä jo viidennen kouluvuotensa. Hän on menestynyt koulussa ihan hyvin, kuulemani mukaan on kavereita ..” (T4)

5.1.4 Sijaishuoltopaikka

Tarinoissa esiintyy kolmesta sijaishuollon järjestämismuodoista kaksi. Kahdessa tarinassa kerrotaan lapsen tai nuoren sijaishuoltopaikaksi lastensuojeluyksikkö ja yhdeksässä lapsi on sijoitettuna sijaisperheeseen. Sijaishuoltopaikkaan liittyy prosessikuvaus, monessa tarinassa lapsen huostaanoton jälkeen sijaishuoltopaikka vaihtuu. Ensin sijaishuoltopaikkana toimii lyhytaikaiseen perhehoitoon keskittynyt sijaisperhe ja lapsen sijoituksen muuttuessa pidempiaikaiseksi vaihtuu sijaisperhe. Sijaishuoltopaikan vaihtumisen syiksi nousee sijaisperheen luopuminen tai sijaishuoltopaikan epäsopevuus nuoren tarpeisiin.

Aineistosta nousee erittäin vahvana vastakkainasettelu esiin vanhemman ja lapsen sijaishuoltopaikan välillä. Biologisten vanhempien on tarinoiden sisällön mukaan paljon

vaikeampi asettua tilanteeseen, jossa lapsi on sijoitettu sijaisperheeseen ja vielä vaikeampi hyväksyä lapsen asuminen sijaisperheessä. Vanhemmat kokevat oman vanhemmuutensa olevan uhattuna, jos lapsen arjesta vastaa sijaisperhe, jossa on kaksi vanhempaa. Aineiston mukaan vanhempien on helpompi asettua tilanteeseen, jossa lapsi on sijoitettu lastensuojeluyksikköön. Tarinoissa nousee vahvana tyytymättömyys ja epäluulo sijaishuoltopaikkaa kohtaan ja vielä vahvemmin näkyy vanhempien tunne siitä, ettei lastensuojelun viranomaiset ota lapsen tuottamia asioita ja niistä seurannutta vanhempien huolta sijaishuoltopaikan toimintaan liittyen tarpeeksi vakavasti tai ollenkaan huomioon. Sijaishuoltopaikkojen ja lastensuojelun sosiaalityön välinen yhteistyö tarinoissa näyttäytyi vanhempien näkökulmasta olevan heitä vastaan. Aineisto voi tulkita myös se, ettei biologiset vanhemmat tiedosta, mikä on sijaisperheen ja lastensuojelun välinen yhteys, kyse on kuitenkin toimijan ja toimeksiantajan suhteesta.

” .. Sijaisperheessä on sattunut useita laiminlyöntejä, sekä epäily lapsen pahoinpitelystä.. Sijaisperheen vanhemmat ovat hyvin herkkänahkaisia, eivätkä kestä kritiikkiä tai palautetta ollenkaan..” (T1)

Vanhemmat liittävät kertomuksissaan negatiivisia asioita sijaishuoltopaikkaan. Vahvana nousee tyytymättömyys sijaishuoltopaikkaan ja sen toimintaan. Sijaisperheenä toimivien motiiveja mietitään, aineistosta nousee neljä vanhempien mieltämää motiivia: raha, sijaislasten hyödyntäminen maatalan töissä, sijaisvanhemman oma tausta adoptiolapsena ja muiden lasten omiminen. Tarinoista nousee vahvana kyseenalaistaminen sijaisperheen yhteistyötaitoja ja lapsen ja biologisen vanhemman yhteydenpidon mahdollistamista ja edistämistä kohtaan. Sijaisperheet näyttäytyvät lasta vieraannuttavina toimijoina muun muassa vaikeuttaen vanhempien ja lasten tapaamisten järjestelyitä esimerkiksi, jos tapaaminen peruuntuu, korvaavaa tapaamista ei sovita. Vanhempien ja sijaishuoltopaikkojen yhteistyö ja yhteydenpito näyttäytyy olemattomana.

” .. Olen kahden vuoden aikana kerran. Koko puhelu oli tunnepitoinen, koska halusin vastauksia asioihin, joihin hän ei halunnut vastata.. Loukkaavaa puhelussa oli, että sijaisäiti ilmaisi kovaäänisen mielipiteensä, että olen huono äiti, jolta lapset on huostattu..” (T10)

” ..Täydellinen vieroitus toimii siinäkin mielessä, että vanhemmat eivät pääse puuttumaan lapsensa asioihin, joita sinä pidät ominasi..” (T3)

Yhdessä tarinassa kerrottiin useista lapsen tuottamista huolenaiheista sijaisperheen toimintaa kohtaan kuten esimerkiksi, että sijaisperheen vanhemmat käyttävät alkoholia ja koko perhe käy yhdessä saunassa ja nämä tapahtumat ahdistivat lasta. Tarinan vanhemmalle oli iso asia, että hänen lapsensa kutsui sijaisperheen vanhempia äidiksi ja isäksi. Tarinassa sijaisvanhempien kutsuminen äidiksi ja isäksi lisäsi vanhemman huolta ja epäluuloa sijaisperheen toimintaa kohtaan, etenkin kun lapsen kutsuessa sijaisvanhempia nimillä, sijaisäiti oli kertonut olevansa äiti. Tässä kuvauksessa näkyy vahvana se, että vanhempi halusi muutosta huomaamiinsa ja lapsen tuottamiin epäkohtiin, mutta ne jäivät huomiotta. Alla olevassa otteessa näkyy vahvana koko aineiston ydin, vanhempien kokemus siitä, että lastensuojelu ja sijaishuolto paikka ovat eri puolella heidän kanssaan.

”.. Sijaisperhe väitti pojan valehtelevan, samoin äidin. Sijaisperhe soitteli sossuun tehden perättömiä ilmoituksia äidin hoivasta.. ” (T6)

5.1.5 Tavoitteena perheen jälleen yhdistäminen

Lastensuojelulain mukaan sijaishuollon tavoitteena pitäisi olla aina perheen jälleenyhdistäminen ja jälleen yhdistämisen tavoite ja työskentely lasten saamiseksi kotiin näkyy tarinoissa. Tarinoiden vanhemmat tietävät ja tuntevat lainsäädännön ja tarinoissa kerrotaan huostaanoton purkukakemuksista ja saadun päätöksen perusteluista yksityiskohtaisesti. Lisäksi vanhemmat tuovat esiin, miten he ovat perusteluista eri mieltä, koska heidän elämäntilanteensa on muuttunut lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisen jälkeen.

” .. Jasmin on hakenut asianajajansa avulla huostaanoton purkua, koska huostaanoton perusteet eivät enää täyty. Viranomaisten mielestä ne täyttyvät, koska ” he eivät tunne Jasminia ja hänen tämänhetkistä tilannettaan.” Vaikuttaa kovin erikoiselta perusteelta..” (T11)

Tarinoiden vanhemmilla on selkeänä päämääränä saada huostaanotettu ja kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi takaisin kotiin. Päämääränsä saavuttamiseksi vanhemmat ovat hakeneet huostaanoton purkua, osa vanhemmista useaan kertaan ja saadessaan kielteisen päätöksen he ovat valittaneet hallinto-oikeuteen ja sieltä saadun kielteisen päätöksen jälkeen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Apuna vanhemmat ovat käyttäneet asianajajaa,

sosiaaliasiamiestä, julkisuutta ja epäkohdista on myös ilmoitettu sosiaalitoimen esimiehelle, aluehallintovirastoon ja eduskunnan oikeusasiamiehelle. Yhdessä tarinassa vanhemman valitusprosessia käsiteltiin hallinto-oikeudessa suullisena käsittelynä, huostaanottoa ei tässäkään tapauksessa purettu ja vanhempi koki perusteet epämääräisinä ja ennen kaikkea hänen mielestään huostaanoton perusteet ovat poistuneet. Tarinoissa tuodaan esiin vahvasti, että kyse on taistelusta, biologisen vanhemman taistelusta saada kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi takaisin kotiin.

”.. Ja he taistelivat, aina korkeinta hallinto-oikeutta myöten. Huostaanottoa ei taistelusta huolimatta purettu, sillä lasten kiinteän suhteen sekä fyysisen ja psyykkisen terveyden uskottiin vaarantuvan vanhempien hoidossa.. Hän on päättänyt, vaikka tietää tosiasiat. Ne hän on kuullut juristiltaan Leena Ikoselta: ” Huostaanoton purku on harvinaista. Lakiin kirjattua perheen jälleenyhdistämisen velvoitetta ei noudateta lastensuojelutyössä”..” (T 5)

” .. En löydä lastensuojelulaista sellaista pykälää, joka velvottaisi sosiaaliviranomaista kaikin keinoin jatkamaan huostaanottoa, vaikka perusteita ei enää ole. Kiinnittyminen sijaishuoltoon tuntuu olevan viranomaisten tavoite, ei perheen jälleenyhdistäminen..” (T8)

Yhdessä tarinassa perheen jälleenyhdistämistä lähdettiin suunnittelemaan lastensuojelun sosiaalityöstä käsin. Vanhempi pohtii syyn olevan se, että hän on nostanut tilanteensa ja lapsen asiakkuuden julkisuuteen. Vanhempi on toiveikas lapsen kotiutumisen suhteen, mutta pelkää sijaisperheen yrittävän vaikuttaa huostaanoton purun arviointityöskentelyyn. Vanhempi ajattelee sijaisperheen haluavan pitää hänen lapsensa itselleen ja tämän vuoksi vaikeuttavan yhteistyötä, joka osaltaan vaikuttaa sosiaalityöntekijöiden tekemään arvioon siitä, voidaanko perheen jälleenyhdistäminen toteuttaa.

Yksi tarina poikkeaa muista siinä suhteessa, että tarinan kodin ulkopuolelle sijoitettu nuori on miltei täysi-ikäinen. Vanhempi kertoo hakeneensa yhdessä nuoren huostaanoton purkua tammikuussa, koska nuori täyttää syyskuussa 18 vuotta ja huostassa pito lakkaisi joka tapauksessa. Tarinassa kerrotaan huostaanoton purkua koskevan kuulemistilaisuuden olleen elokuussa ja nuoren huostaanottoa ei purettu.

Aineistoni tarinoista voi tehdä mielenkiintoisen havainnon, vaikka lapsen saaminen kotiin on pääosin tarinoiden vanhempien tavoitteena niin kuudessa tarinassa ei puhuta mitään perheen jälleen yhdistämiseen liittyvistä asioista. Aineistostani voi tehdä mielenkiintoisen ja huomiota vaativan tulkinnan. Tarinat, joissa tapaamisia on ja ne ovat säännöllisiä

vanhemmat ovat hakeneet huostaanoton purkua ja tarinoissa, joissa yhteydenpitoa ei ole tai sitä ei kuvata niin ei mainita perheen jälleen yhdistämisen tavoitetta. Tarinoiden vanhemmat ovat valveutuneita oikeuksistaan, lain tuntemuksessa ja myös erilaisten väylien käytössä apuna päästäkseen tavoitteeseen; lapsen saamiseksi takaisin kotiin.

5.1.6 Vanhemman tunteet ja oma toiminta

Aineistoksi valikoituneet tarinat ovat täynnä tunteita ja kuvausta vanhemman omasta toiminnasta ja pyrkimyksestä muuttaa asioita ja ennen kaikkea työskentelystä lapsensa saamiseksi takaisin kotiin. Vanhempien toimintaa ajaa vahvasti heidän näkemyksensä lapsen edusta ja lapsen oikeuksien toteutumisesta. Eräs tällainen lapsen oikeuksien rikkominen ja lain rikkominen liittyy tapaukseen, että sijaisperhe käyttää omaa sukunimeään sijoitetun lapsen oman sukunimen sijasta.

Tunteiden tunnistamiseksi olen koonnut aineistostani käytetyt tunnesanat ja myös sen, missä yhteydessä kertojat niitä käyttävät. Alla olevasta taulukosta näkyy tarinoissa käytetyt tunnesanat ja mihin yhteyteen tunnesanan käyttäminen liittyy. Lisäksi taulukosta näkyy, mistä tulkitsen tunteen kertovan. Löydettyjä tunnesanoja olivat hämmennys, pettymys, tyhjiys, riittämättömyyden tunne, sivuuttamisen tunne, epäluulo, surullisuus, leimaamisen tunne, pelko, ikävä, raivo, kiukku ja huonommuuden tunne. Tarinoista tunnistamani tunteet olivat kaikki sävyltään negatiivisia. Tunteet liittyivät samoihin tapahtumiin kuin tarinoiden muutkin teemat. Vanhemmissa tunteita herättivät lastensuojelun sosiaalityöntekijän toiminta, yhteistyön toimimattomuus sijaishuoltopaikan ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa.

Tunnesanat	Yhteys	Mitä tunne kertoo?
hämmennys	sijaisäiti lähti kesken neuvottelun	Äidin pyrkimys yhteistyöhön kariutui
pettymys	-lasten sisarustapaamiset eivät toteutuneet -huostaanottoa ei purettu -sijaisäiti ei tue lapsen harrastusta	-Yhteydenpitoa ei ole sijoitetun lapsen ja sisarusten välillä - Lapsi ei palaakaan kotiin - Sijaisäiti ei tue harrastusta, jonka lapsi aloitti kotona asuessaan
tyhjyys	-tytär asuu muualla	Koti tyhjä ja perhe vaillainen lapsen asuessa muualla
riittämättömyyden tunne	-Olen tehnyt kaiken, mitä minulta on vaadittu	Äiti pyrkinyt toiminnallaan saavuttamaan tavoitteensa, perheen jälleen yhdistämisen, mutta tavoite on jäänyt saavuttamatta.
sivuuttamisen tunne	-Äidillä ei sananvaltaa, toiveita ei kuulla lapsen asioissa -Ei kuunnella -Vanhempia ei kuultu	Vanhemmat kokevat, ettei heidän toiveilla ja ajatuksilla ole merkitystä.
epäluulo	-Lausunto	Dokumentointi herättää epäilystä
surullisuus	-Äiti ja äidin suku suljettu pois lapsen elämästä -Lapsen sijoitus - Lapsen reagointi sijaisperheessä	-Lapsen kohdistuvat ja kokemat asiat tuntuvat vanhemmissakin. - Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle herättää negatiivisia tunteita vanhimmassa. - Toimimaton yhteydenpito herättää negatiivisia tunteita
leimaamisen tunne	-Äiti sairastuttaa lapsen	Lapsen oireilu johtuu vanhemmasta
pelko	-Lapsen huostaanottoon liittyen - Onko lapsi hengissä - Lastensuojelu vahingoittaa ja vie lapset	- Huostaanoton uhka herättää pelkoa - Lastensuojelu herättää negatiivisia tunteita, uhan kokemusta. - Jos yhteydenpitoa ei vanhemman ja lapsen välillä ei ole, vanhempi voi joutua miettimään jopa sitä eläkö hänen lapsensa.
ikävä	-Lapsia kohtaan -Lasta kohtaan	Vanhempi kokee ikävää ollessaan erossa lapsestaan.
raivo	-Lastensuojelua kohtaan, huostaanoton takia	Lastensuojelu on tunteita herättävä instituutio.
kiukku	-Toiveita ei kuunnella	
huonommuuden tunne	-Lapsen sijoitus	Vanhempi kokee huonommuutta suhteessa vanhempiin, joiden lapset asuvat vanhempien kanssa.

Taulukko 1. Tarinoissa käytettyjen tunnesanojen määrittely

Tarinoista välittyä paljon tunteita, pääosin tunteet ovat negatiivisia. Suurimpina tunteina niissä on pelko ja epäluottamus ja väsymys. Pelko ja epäluottamus kohdistuvat pääosin lastensuojelun viranomaisiin ja sijaishuoltopaikkaan mutta myös kaikkeen viranomaistoimintaan ja valtiomme oikeusjärjestelmään. Erään tarinan vanhemman kokemuksena on, että hän on lastensuojelun viranomaisille vain yksi paperinpala, koska ei kokenut tullessa ymmärretyksi ja kuulluksi lapsensa asiakkuuteen liittyen. Yhdessä tarinassa tuodaan esiin, kuinka lastensuojelun sosiaalityöntekijän vaihtuminen lapsen asiakkuuden siirtyessä avohuollosta sijaishuoltoon vaikutti vanhempaan ja jatkotyöskentelyyn.

”.. Minusta tuli yhdessä yössä täysin kelvoton kansalainen, huono ja kelvoton äiti ja kaikinpuolin epäonnistunut ihminen..” (T1)

Ennen huostaanottoa vanhemmat ottavat heille tarjottua apua vastaan tavoitteena lapsen sijoituksen välttäminen. Tarinoiden vanhemmat kokevat, että vanhempia uhkaillaan lastensuojelun viranomaisten taholta, jos tukitoimia ei ota vastaan, lapsi lähtee kodin ulkopuoliseen sijoitukseen. Lapsen sijoittamisen jälkeen vanhemmat kokevat jäävänsä yksin vailla tukea. Tarinoista nousi vahvana myös se, että vanhemmat kokivat, ettei heidän mielipiteillään tai pyynnöillään ole mitään merkitystä, esimerkiksi vanhemman pyytäessä lastensuojelun sosiaalityöntekijää tekemään tutkintapyynnön liittyen lapsen mustelmiin, tutkintapyyntöä ei tehty.

” .. Minulla ei ole lapseeni liittyvissä asioissa lainkaan sananvaltaa, eikä minun toiveitani palaverissa kuunnella..” (T8)

Eräs tarinan vanhemmista kuvaa vahvasti, että heidän elämänsä ja nuoren ongelmat alkoivat siitä, kun nuori lähti kodin ulkopuolelle sijoitukseen lastensuojelulaitokseen. Vanhempi koki, että lastensuojelulaitos ja sijoitus tekivät heidän elämästään helvettiä ja he saavat koko ajan pelätä näkevätkö lastaan hengissä, koska lastensuojelulaitoksessa heidän lapsensa kokeili huumeita ja alkoi käyttää niitä. Vanhemman kokemuksen mukaan nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle ei ole tuonut mitään hyvää vaan pahentanut asioita ja tuonut mukanaan uusia ongelmia, joita ei ennen sijoitusta ollut.

Eräessä tarinassa nostetaan esiin Voikukkia-ryhmätoiminta ja huostaanoton hyväksymisen teema ja pohditaan sitä, pitääkö vanhemman hyväksyä väärin perustein tehty laittonkin huostaanotto. Tarinassa tuodaan esiin, että vanhempien taistelua huostaanoton purkamiseksi helpottaisi, jos he pääsisivät eteenpäin siitä tosiseikasta, että lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle ja pystyisivät hyväksymään tapahtuneen. Tapahtuneen hyväksyminen on ainut vaihtoehto eteenpäin pääsemiseksi kohti tavoitetta perheen jälleenyhdistämisestä.

” .. Kun hän taisteli huostaanottoa vastaan hänet syyllistettiin huonoksi äidiksi, joka ei ymmärrä lapsen parasta. Kun hän vuosien jälkeen halusi irtautua taistelusta ja valituskierteestä ja jättää vallan ja vastuut lastensuojelulle, hän muuttui yhtäkkiä lapsensa täysi-ikäisyyden kynnyksellä, lastensuojelulle tarpeelliseksi- mutta oli edelleen huono äiti.. ” (T9)

” .. Minut on leimattu niin epävakaaaksi ihmiseksi, että läsnäolokin sairastuttaa poikaani. Todella omituista, eikö olekin? Miten äidistä, joka 7 vuotta kasvatti poikaa voi muodostua rikollinen pojan elämään? Pahimpia rangaistuksia, mitä ihmiselle voi antaa..” (T4)

Tarinoissa vanhempien oma toiminta korostuu ja toimijuudesta kerrotaan minä keskeisesti. Syy- seuraussuhde näkyy vahvana omasta toiminnasta kertomisessa. Vanhemmat hakivat itse apua perhetilanteeseensa erinäisistä syistä ja avun hakemisen seuraus, avun saaminen oli erilaista kuin vanhemmat olivat odottaneet. Aineistosta nousee vahvana vanhempien aktiivisuus omien oikeuksien hakemiseen mutta vanhemman vastuu ja velvollisuudet jäävät kokonaisuudessaan koko aineistossa hyvin vähällä huomiolla. Aineistosta on tulkittavissa se, että tarinoiden vanhemmat eivät pysty ottamaan vastuuta riittävästä omien tekojen seurauksista kuten päihteiden käytöstä eikä myöntämään omaa epäonnistumistaan. Lisäksi vanhempien on todella vaikea hyväksyä tarinoiden nykytilanne, lapsi asuu kodin ulkopuolella sijaisperheessä tai lastensuojeluyksikössä.

5.2 Sosiaalityöntekijään toimintaan liittyviä teemoja

5.2.1 Sosiaalityöntekijän toimintatapa

Sosiaalityöntekijöiden rooli ja ennen kaikkea heidän toimintansa ovat kaikissa tarinoissa läsnä vahvasti vanhempien oman toiminnan ohella. Tarinoista nousee esiin vanhempien

pelon vähättelyä ja sosiaalityöntekijöiden näkemykset ja toiminta ovat vastakkain vanhemman näkemyksen ja pyrkimyksen kanssa. Tarinoista nousee esiin myös se, että sosiaalityöntekijä ei tunne lasta mutta ei kuitenkaan halua biologisen vanhemman apua voidakseen tutustua sijoitettuun lapseen paremmin. Sosiaalityöntekijän kykyä rakentaa luottamuksellinen suhde asiakkaana olevaan lapseen kyseenalaistetaan samoin kuin sosiaalityöntekijän ammattitaitoa ja työtä ohjaavan laintuntemusta.

Tarinoissa näkyy myös vanhempien leimaaminen huonoiksi vanhemmiksi monessa eri tilanteessa esimerkiksi silloin kun vanhempi ei enää jaksaa taistella perheen jälleenyhdistämisen puolesta. Sosiaalityöntekijöiden toiminta nähdään myös perhettä rikkovana, lasta biologisista vanhemmistaan vieraannuttavana ja vanhempien auktoriteettiaseman hajottavana. Sosiaalityöntekijöiden toimintaan liittyy vahvasti myös vaikeneminen, vanhemmat kokevat, ettei heidän esittämiin kysymyksiin, soittopyyntöihin eikä hakemuksiin vastata oikealla tavalla vaan ne kuitataan vaikenemalla. Sosiaalityöntekijät eivät vanhemman kokemuksen mukaan ottaneet vanhempien huolia tai pyyntöjä vakavasti vaan niihin suhtauduttiin vähättelevästi. Sosiaalityöntekijää kyseenalaistetaan myös siitä, että näistä esiin tulleista huolenaiheista huolimatta asioita ei lähdetä kyseenalaistamaan vaan sosiaalityöntekijät luottavat sijaisperheen kertomukseen.

" .. sossut ovat kuitenkin meedioita tai ennustajia, joilla on kristallipallo. He ennustivat, että äidin tekemä ilmoitus on perätön.. "Se lastensuojeluilmoitus, jonka tein tänään, oli käsitelty jo eilen".. " (T 6)

" .. sossun pelko peitti auringon kuin paikalleen jämähtänyt sadepilvi.." (T6)

" .. Kuka erottaa lapsen äidistään valheellisin perustein? Huijaa ja rikkoo lupauksensa? Vähentää tapaamisia ja venyttää niiden aikaväliä yrittämättä lainkaan edistää niiden toteutumista? Kuka väittää, että äiti ja lapsi valehtelevat? Kuka voi vetää hatusta alkoholiongelman, jota ei ole? Kuka hättää huomiotta lapsen oman mielipiteen? Kuka sivuuttaa äidin täydellisesti? Vieraannuttaja. Sosiaaliviranomainen. Tässä tapauksessa sama asia.." (T8)

Sosiaalityöntekijöiden toimintaa kuvataan myös syytteleväksi esimerkiksi vanhemman oletetun päihdeongelman suhteen. Kahdessa tarinassa sosiaalityöntekijä on todennut abortin tekemisen olevan ainoa vaihtoehto vanhemman elämäntilanteessa. Sosiaalityöntekijän koulutusta ja valmiuksia kyseenalaistetaan ja sitä millä tavoin sosiaalityöntekijä kykenee hahmottamaan perheen kokonaistilanne ja katsomaan sitä inhimillisestä näkökulmasta. Tarinoissa muistutetaan siitä, että sosiaalityöntekijällä on

erityinen velvollisuus tehdä yhteistyötä kaikkien lapsen elämään kuuluvien osapuolten kanssa. Sosiaalityöntekijän toiminnan loogisuus ihmetyttää tarinoiden vanhempia ja etenkin se onko sosiaalityöntekijöillä valmiuksia nähdä vanhempien ja koko perheen etua. Eräässä tarinassa nousi vahvasti esiin lastensuojelun sosiaalityön esimiehen ja sijaisperheen välinen kytkös, vanhemman mukaan sijaisperhe ja esimies ovat ystäviä ja vanhemman kokemuksen mukaan tästä syystä vanhemman esiin tuomiin sijaisperhettä koskeviin huolenaiheisiin ei puututa laisinkaan. Lisäksi näkyy vahvana se, että sosiaalityöntekijä olettaa asioita ja ilman faktoihin perustuvia perusteluita voi pitää olettamuksiaan tosina, tällainen toiminta liittyy monesti siihen, että sosiaalityöntekijä olettaa vanhemman tai nuoren käyttävän päihteitä, mutta asiasta ei ole olemassa kirjallista lausuntoa terveydenhuollosta.

Sosiaalityöntekijöiden toimintaa kuvataan tarinoissa prosessina, sosiaalityöntekijällä on ajatus, jonka innoittamana hän toimii ja pyrkii toiminnallaan päämäärään. Aineistosta on tulkittavissa kaiken sosiaalityöntekijöiden toiminnan päämääränä pitää lapsi erossa biologisista vanhemmistaan. Toisin sanoen sosiaalityöntekijöiden toimintaa ohjaa ajatus siitä, että he ovat eri puolella biologisen vanhemman kanssa. Aineistosta esiin nouseva sosiaalityöntekijöiden toiminnan kuvaus ei ole lastensuojelulain mukaista.

5.2.2 Yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa

Sosiaalityöntekijöiden toiminta näyttäytyy tarinoissa irrallisena toimintana eikä vanhempien ja sosiaalityöntekijän välillä ole juurikaan yhteistyötä. Vanhemmat kokevat sosiaalityöntekijöillä olevan paljon yhteistyötä lapsen tai nuoren sijaishuoltopaikan kanssa, mutta heidän ja sosiaalityöntekijän välinen yhteistyö on hyvin vähäistä ja yhteydenpidon suhteen yksipuolista. Vanhemmat nostivat esiin, ettei yhteydenottoihin vastata ja jos vastataan, niin aikaa on kulunut useita viikkoja. Vanhemmat pohtivat ohjaako lapsen edun tavoittelu todella lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtä ja hänen tekemää yhteistyötään lapsen biologisten vanhempien kanssa. Tarinoista nousee esiin myös, että sosiaalityöntekijät tekevät päätöksiä jo valmiiksi ilman, että he selvittävät asiaan vaikuttavia asioita perin pohjin.

Vanhemmat kokevat yhteistyön sosiaalityöntekijöiden kanssa olevan sitä, että heillä on oikeus esittää vanhemmilla vaatimuksia, mitä heidän tulisi laittaa elämässään korjata saadakseen lapsensa jälleen takaisin kotiin mutta vanhempien kokemuksen mukaan näiden

asetettujen vaatimusten täytyessä , lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei kuitenkaan aloita arviota perheen jälleen yhdistämiseksi. Vanhemmat kokevat yhteistyön sosiaalityöntekijän kanssa ja etenkin sen tuloksettomuuden hyvin raskaana ja voimia vievänä, vanhemmat odottavat myös konkreettisia asioita yhteistyöhön ja perheen jälleenyhdistämiseen liittyen ja niiden puuttuessa he pettyvät entisestään.

” .. emme missään tapauksessa pidä tätä lapsen edun mukaisena toimintana vaan mielivaltana ja hälläväliä asenteena Suomen tasavallan säätämiä lakeja ja asetuksia kohtaan..” (T7)

” .. Elämä on yhtä odottamista. Järjetöntä ajatusten noidankehää siitä, miten ihmeessä näin voi käydä? Oikeusvaltiossa, jossa jokaisen viranomaisen täytyy noudattaa lakia?.. Lupasin aikanaan lapselleni, että taistelen asiassa loppuun asti, niin kauan, että hän pääsee kotiin. Mitä minä teen tai sanon, jos en onnistukkaan? Entä jos tämä järjestelmä vain nielee meidät ja asiamme, kuten se on nieleissut niin monen muunkin? ..” (T8)

” .. Lastensuojeluviranomaisten kynsistä saat palata yksin- ilman omia lapsiasi..” (T 5)

Yhdessä tarinoista oli ainoastaan positiivinen kuvaus lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa tehdystä yhteistyöstä. Vanhempi kertoo saaneensa tukea sosiaalityöntekijältä ja kertoo perheen jälleenyhdistämisen vaikuttaneen merkittävästi yhteistyöhön ja hänen kokemaansa kohteluun. Vanhempi kertoo saaneensa positiivista palautetta sitoutumisestaan ja motivaatiostaan ja sosiaalityöntekijä oli pyytänyt aiempaa huono käytöstään anteeksi vanhemmalta.

Aineistosta näkyy vastakkainasettelu biologisen vanhemman ja sosiaalityöntekijän välillä eikä tämä voi olla heijastumatta myös yhteistyön kuvaamiseen. Aineistossa yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa näkyy negatiivisessa valossa. Sitä kuvataan välttämättömäksi pahaksi ja vanhemman kokevat yhteistyön mielivallaksi. Aineistosta nousee konkreettinen kehittämisidea lastensuojelun sosiaalityöntekijöille, vanhemmat toivovat perheen jälleenyhdistämiseen liittyen konkreettisia asioita, mitkä tulisivat muuttua perheen jälleen yhdistämisen toteutumiseksi.

5.3 Tarinoiden kommentit

Tarinoiden kommenttien pituudet vaihtelivat yhdestä sanasta useaan kappaleeseen. Kommenttien sisältö oli suurimmaksi osaksi asiallista ja liittyi tarinaan, jonka alle kommentti oli kirjoitettu mutta mukaan mahtoi myös asiatonta tekstiä ja sellaista, josta huomasi kommentin jättäneen tietävän tarinan kirjoittajan ja asioita hänen elämästään liittyen lapsen lastensuojeluasiakkuuteen ja etenkin vanhemman taustoihin.

Taulukko 2. Kommenttien lajit ja määrät

Tarina	Oma kokemus	Kärjistys	Tuki	Mielipide	Kyseenalaistus	Lisäinfo
1	1	2	7		2	
2			3		3	1
3	2	2			10	3
4			3		3	2
5	1		10		6	
6	11	3	9		19	9
7		3	3	1	7	1
8			2		4	1
9			1			
10	1		2		2	
11	6	4	16	24	84	32
yhteensä	22	14	57	25	140	49

Kommenttien kokonaislukumääräksi muodostui 306, joista kyseenalaistavia kommentteja oli 140. Omaa kokemustaan kommentteista toi esiin 22, kärjistäviä kommentteja oli 14. Tarinoille tukea antavia kommentteja oli 57 ja omaa mielipidettä esiin tuovia 25. Tarinan kirjoittajan omia kommentteja lisätietojen antamismuodossa tai toimituksen antamina oli 49. Kyseenalaistavat kommentit siis kyseenalaistavat joko kirjoitettua tarinaa tai laadittua

kommenttia. Jokainen kirjoitettu kommentti oli sidoksissa jollakin muotoa tarinaan, jonka alle se oli kirjoitettu.

5.3.1 Oma kokemus

Tarinoita lukeneilla ja kommenttinsa jättäneillä henkilöillä on omia kokemuksia joko lastensuojelun sosiaalityöstä tai sijaishuollosta. Omasta kokemuksesta kertova kommentti oli kirjoitettu ohjeeksi ja myös tueksi vanhemmalle, joka niin sanotusti joutuu tekemisiin lastensuojelun sosiaalityön kanssa asiakkuuden syntyessä ja myöhemmin lapsen sijoittamisessa kodin ulkopuolelle. Näiden kokemusten sisällöstä nousee samoja teemoja kuin varsinaisten tarinoiden sisällöstä, vanhempien kokemuksiin sisältyy sivuuttamisen kokemusta. Yhteydenpitoon liittyen koetaan samaa, lapsen kanssa ei ole yhteydenpitoa joko lapsen omasta halusta tai lastensuojelun yhteydenpidon rajoittamisesta johtuen. Joku kommentin jättänyt henkilö tuo esiin oman kokemuksensa siitä, kuin hän taisteli ja koki voiton lastensuojelua vastaan lapsen kotiutumisen toteutuessa.

Omia kokemuksia esiin tuovat kommentoijat haaveilevat maailmasta, jossa ei olisi lastensuojelun kaltaista perheiden elämään puuttuvaa tahoja, joka tuhoaa perheen, koko elämän. Haave maailmasta, jossa ei olisi lastensuojelua, on peräisin kommentoijien huonoista kokemuksista lastensuojelun työskentelyyn ja perheen elämään puuttumisen vuoksi. Kommenteista on nähtävillä myös se, että lastensuojelun työskentelyä on ollut pitkään ja pitkä lastensuojeluasiakkuus koetaan ajojahtina, jolla vanhemmat pyritään väsyttämään lasten huostaanoton ja kodin ulkopuolelle sijoittamisen onnistumiseksi. Omaa kokemusta kertovien kommenttien yksityiskohdista voidaan todeta niiden kertovan lastensuojeluasiakkuuksien syitä ja niitä olivat: yksinhuoltajuus ja päihdeongelma.

Omaa kokemusta tuoviin kommentteihin mahtuu myös vastakkain asettelua, eräs sijaisäiti tuo esiin näkökulman siitä mikä on sijaisperheen tehtävä ja kuinka lastensuojelu valvoo sijaisperheiden toimintaa. Omaa kokemusta tuovat kommentit tuovat esiin perheen tarinaa vanhemman näkökulmasta, samalla tavoin kuin itse tarinatkin. Omaa kokemusta kuvaavissa kommenteissa kokemus lastensuojelusta ja sijaishuollosta on negatiivissävytteinen. Aineistonani toimien tarinoiden alla kirjoitetuista 22:sta omaa kokemusta kuvaavista kommenteista yksi kokemus on positiivinen, koska vanhempi voitti omalla määrätietoisella toiminnallaan lastensuojelun ja sai lapsensa takaisin kotiin.

5.3.2 Kärjistys

Kärjistävät kommentit ovat sävyltään sellaisia, joiden sisältö on ilmaistu liioitellen. Kärjistävien kommenttien sävy on negatiivinen, pääosin negatiivinen kommentti liittyy tarinan kontekstiin eli lastensuojeluun ja sijaishuoltoon mutta myös tarinassa kerrottaviin asioihin ja itse tarinan kertojan toimintaan.

Kärjistävien kommenttien mukaan vanhemman hakiessa perheelle tai lapselle apua, hän joutuu lastensuojelun hampaisiin, jossa perhettä kohdellaan Itä-Saksan toimintamallin mukaan. Lastensuojelun sosiaalityötä tekevät saavat ilonsa siitä, että voivat haavoittaa haavoittuvassa asemassa olevia perheitä. Lastensuojelun tehtävänä nähdään lasten suunnitelmallinen ryöstäminen ja lapsikaupan organisointi. Lastensuojelulla nähdään olevan jumalainen valta, ja tätä harjoittavien ei tarvitse miettiä päätöstensä seurauksia, ja hallinto-oikeuden tehtävänä on siunata tehdyt päätökset ja menettelytavat. Lastensuojelun rahan käyttö nousee myös kommentteissa esiin, työntekijöiden ei tarvitse miettiä kustannuksia vaan rahaa on käytössä loputun määrä, jota voi tuhhlata lasten sijoittamiseen kodin ulkopuolelle. Sijaisperheen motiiveja myös kärjistetään ja todetaan sijaislasten kannattavan paremmin kuin esimerkiksi maatalouden.

Kärjistävissä kommentteissa on mielenkiintoinen näkökulma se, että ne koskevat lastensuojelun sosiaalityön lisäksi myös kirjoitettua tarinaa ja ennen kaikkea tarinan kertojana toimivan vanhemman toimintaa. Jos vanhempi omalla toiminnalla aiheuttaa lapsen huostaanoton, lapsen ei tulisi hänelle palautua, esimerkiksi päihdeongelmallisella vanhemmalla ei kommentin kirjoittajan mukaan tulisi olla oikeutta lapseen. Vanhemman, joka aiheuttaa itse lapsensa huostaanoton tulisi tappaa itsensä, koska tämän seurauksena yhteiskunnan rahat säästyisivät. Kommentin kirjoittaja viittaa tällä siihen, että vanhempien ongelmien poistaminen ja heidän kuntouttamisensa maksaa yhteiskunnalle.

Aineistoon valikoituneiden tarinoiden alle jätetyistä kommentteista 14 oli kärjistäviä. 10 kommenttia kohdistui lastensuojeluun tai sijaishuoltopaikkaan ja 4 vanhemman omaan toimintaan tai tarinassa mainittuihin asioihin.

5.3.3 Tukea antava

Tukea antavan kommenttien tarkoituksena on antaa tukevan tarinansa julkisesti jakavalle äidille. Kommenttien sävyissä on kuitenkin eroja ja niiden pyrkimyksellä. Kommenttien pyrkimykset voidaan jakaa voimaa välittäviin, ymmärtäviin ja konkreettisia toimintaohjeita antaviin.

Voiman välittämiseen pyrkivät kommentit kehuvat vanhempien sitkeyttä ja kannustavat vanhempaa jatkamaan taistelua muistuttaen lastensuojelun tavoitteesta ja myös vanhempien toiminnan päämäärästä, perheen jälleenyhdistymisestä. Kommenteissa muistutetaan siitä, että vanhempi ei ole syyllinen asiakkuuteen vaan sattuma on ollut syynä, miksi lastensuojelu on nähnyt tarpeelliseksi lapsen huostaanoton. Lisäksi korostetaan äidin paremmuutta toimia oman lapsensa vanhempana. Kommentin kirjoittavat muistuttavat myös taistelun merkityksestä, ilman taistelua ei voi saavuttaa tavoitettaan. Vanhempaa muistutetaan myös siitä, että on olemassa väärin perustein tehtyjä huostaanottoja, koska hallinto-oikeudet niitä purkavat. Kommentoijat ottavat kantaa myös siihen, kun muut kommentoijat ovat ilkeitä ja kirjoittavat tarinaan negatiivisesta näkökulmasta ja tukevat vanhempaa siinä, ettei hän kiinnittäisi huomioita näihin kommentteihin. Voimaa pyritään välittämään vanhemmalle myös sillä toteamuksella, että lastensuojelun instituutioon ja sektorilla työskentelevien täytyy kestää julkista kritiikkiä, näin ollen vanhempi toimii oikein nostaan esiin kokemuksiaan.

Tarinan kirjoittajalle ymmärrystä antavat kommentit keskittyvät antamaan oikeutta vanhemman toiminnalla ja ennen kaikkea toimintaan johtuvia seurauksia pyritään ymmärtämään. Kommenteissa todetaan, ettei vanhemman menneisyys saisi vaikuttaa tähän hetkeen ja etenkin nykyisyyteen. Vanhemman toimintaa perustellaan ja oikeutetaan lääketieteellisestä näkökulmasta, vanhemman oireilun sai aikaan lastensuojelun puuttuminen perheen arkeen ja tämän seurauksena vanhempi alkoi käyttämään lääkkeitä väärin. Lastensuojelun tavoite näyttäytyy käänteisenä, lastensuojelu väsyttää ja vammauttaa vanhemmat, vaikka lain antama määritelmä on päinvastainen. Eräs kommentti toteaa, ettei narkomaani taistele järjestelmää vastaan ja tämän perusteella tarinan kertojana toimiva vanhempi ei voi olla narkomaani.

Konkreettisia ohjeita antavat kommentit sisälsivät konkreettisia toimintaohjeita. Lähinnä nämä ohjeet liittyivät verkostoitumiseen, joka näkyy eritoten paikallisten muutosten hakemisena, pyritään verkostoitumaan ja hakemaan muutosta yhteisen yhteistyötahon toimintaan. Muistutetaan vanhempia erilaisista Facebook-sovelluksessa toimivista ryhmistä,

joissa vanhemmat voivat jakaa kokemuksiaan ja toimintaohjeita vastaavissa tilanteissa. Verkostoitumisen tavoitteeseen pyritään myös antamalla yhteistietojaan esimerkiksi sähköposti, johon vanhemmat voivat kirjoittaa kohtaamistaan asioista. Hallinto-oikeuteen liittyy myös mielenkiintoinen oletus siitä, että julkisuus ja julkisuuteen esiin nostetut epäkohdat vaikuttavat hallinto-oikeuden valituksen käsittelyprosesseihin ja niistä seuranneisiin päätöksiin. Hallinto-oikeuden käsittelyprosessi ja päätöksenteko perustuu kuitenkin sinne toimitettuihin asiakirjoihin ja mahdollisesti suulliseen käsittelyyn.

Ajatuksia herättävää on se, että tukea antavat kommentit keskittyvät vanhempien näkökulmaan, vaikka lapsi on kuitenkin lastensuojelussa keskiössä ja toiminnan kohteena. Tukea antavissa kommentteissa ei mainita millään tavalla lapsia eikä lapselle tarjota tukea tai murehdita sitä, kuinka tarinan kertojan lapsi jaksaa olla erossa vanhemmastaan. Kaikkien tukea antavien kommenttien lajeissa näkyvät vanhempien oikeudet ja tämän vuoksi tukea antavat kommentoijat kehottavat vanhempia taistelemaan ja pitämään kiinni lastensuojelun tavoitteesta, perheen jälleen yhdistämisestä.

Aineistooni valikoituneista tarinoiden alle kirjoitetuista kommentteista 57 on kirjoittajalle tukea antavia. Analysoin vielä näiden tukea antavien kommenttien sävyn ja pyrkimyksen, tukea antavien kommenttien kokonaismäärästä voimaa välittäviä oli 26 kappaletta, ymmärrystä antavia 24 ja konkreettisia ohjeita antavia kommentteja oli 7. Tutkija voi todeta voimaa välittävien ja ymmärrystä antavien osuuden olevan miltei saman suuruisen mutta tarinoiden kirjoittajille välitetään vain 7 kommentissa jotakin konkreettista ohjetta vanhemman tueksi ja tavoitteeseen pääsemiseksi.

5.3.4 Oma mielipide

Aineistoon valikoituneiden tarinoiden alle kirjoitetut kommentit, joissa kommentoija haluaa tuoda esiin omaa mielipidettään joko liittyen tarinan sisältöön tai ylipäätensä lastensuojeluun liittyen olivat mielenkiintoisia ja ajatuksia herättäviä. Tarinaan liittyvissä kommentteissa oli mielenkiintoinen piirre, osaan tarinoista oli kirjoittanut mielipiteensä henkilöt, jotka tiesivät tarinan kirjoittajan henkilöllisyyden ja taustatietoja tarinan kirjoittajan elämästä ja lapsen asiakkuuteen liittyen. Omia mielipiteitä käsittelevät kommentit ovat sävyiltään pääosin negatiivisia. Kommentteissa ei voida ymmärtää lastensuojelun tapaa toimia ja tehdä päätöksiä. Tarinan kertojan kokemukselle ei annettu ymmärrystä vaan todettiin tilanteiden johtuvan vanhemman omasta toiminnasta ja sen vuoksi lastensuojelu puuttunut perheen

tilanteeseen. Esiin nousee myös yleisesti tunnettu Eerika-tapaus, jonka esiin nostamisella kommentoija haluaa muistuttaa siitä, lastensuojelun puuttuminen on tärkeää, ettei tällaisia tapauksia pääse syntymään.

Mielipidettä esiin tuovissa oli kiinnostavaa se, että ne haastavat tarinan kertojaa. Haasteeksi ymmärrän sen, että ensin vanhemman täytyy kuntoutua ja sen jälkeen vasta keskittyä tavoitteeseensa saada lapsi takaisin kotiin. Mielenkiintoinen haaste annetaan myös lastensuojelun siitä, että huostaanoton purkamiseksi vanhemmille tulisi järjestää koulutus vanhempana toimimiseen, jonka vanhemman tulisi läpäistä saadakseen lapsen huostaanotto purettua. Etenkin tarinan taustat tietävät kommentoijat ilmaisivat mielipiteitään negatiivisesti muun muassa siitä, että vanhemman vastuu lapsestaan loppuu vanhemman kuolemaan. Mielenkiintoinen ja yllättävä näkökulma oli, että kirjoitettiin esimerkiksi siitä, kuinka vanhemman julkisuuden hakuisuus ja asioiden esiin tuominen internetissä vaikuttavat lapseen ja voivat jopa saada lapsen häpeämään vanhempansa. Kommenteissa todetaan myös se, että vanhemman täytyy kohdata ongelmansa ja ottaa apua vastaan muun muassa psyykkisen sairauteen voidakseen kuntoutua.

Kommentoijien omia mielipiteitä esiin tuovat kommentit sisälsivät lapsen näkökulmaa ja etenkin taustatietoja tietävät kommentoijat toivat esiin, että myös lapsen biologisen vanhemman tulee ajatella asioita lapsensa näkökulmasta. Mielenkiintoista on se, että omaa mielipidettä tuodaan vain kahteen aineistoksi valikoituneista tarinoista, omaa mielipidettä esiin tuovia kommentteja oli yhteensä 25, joista 24 oli kirjoitettu yhden tarinan alle ja yksi kommentti vain toiseen tarinaan. Tarina, johon oli kirjoitettu 24 mielipidettä sisältävää kommenttia, herätti lukijoissa ajatuksia ja ennen kaikkea mielipiteitä.

5.3.5 Lisäinfo

Lisäinfoa antavien kommenttien luonteelle on ominaista, että niitä ovat kirjoittaneet joko Lokakuun liikkeen toimitus tai tarinan kertoja itse tai joku muu tarinan kertojan ja hänen taustansa tunteva. Lisäinfojen tarkoituksena on lähinnä vastata kommentoijan tarkentaviin kysymyksiin tai jos toimitus tai kirjoittaja haluavat vastata johonkin kommentoijan esittämään väitteeseen. Toimitus on halunnut tuoda esiin minkä takia julkaissut tarinat julkaistaan

toimituksen toimesta nimettöminä, anonyymiuden perustellaan auttavan vanhempaa, koska jos henkilöllisyys on salattu lastensuojelu ei pysty kääntämään tarinan julkaisemista vanhempaa vastaan. Toimitus on halunnut tiedottaa, ettei julkaistuilla tarinoilla ei ole minimi- tai maksimipituutta. Toimitus tarkentaa ennen tarinoiden julkaisemista tutustuvansa tarinaan liittyviin asiakirjoihin, näin ollen tarinat perustuvat kirjallisiin asioihin ei vain vanhemman kertomaan. Toimitus muistuttaa kommentoijia myös asiallisesta kommentoinnista kertoen kunnianloukkauksen kriteereistä.

Tarinan kertojien tuottamat lisätietoja antavat kommentit keskittyivät vastaamaan muiden kommentoijien esittämiin kysymyksiin ja kritiikkiin tarinassa kerrotuista asioista. Yhdessä aineistoni tarinassa oli paljon esitettyjä kysymyksiä tarinan kertojalla ja näihin kertoja vastasi hyvin tarkasti. Esitetyt kysymykset liittyivät asiakkuuden taustoihin, vanhemman muiden lasten asioihin ja vanhemman nykytilanteeseen, ja tämän takia kertojan antamat lisätiedot pyrkivät vastaamaan näihin kysymyksiin. Näiden lisäksi lisätietoja antavat kommentit tarjosivat vastauksia tarinaa kyseenalaistaviin kommentteihin.

Kahdessa aineistoon valikoituneessa tarinassa T6 ja T11, kertojat halusivat tuoda erityisen tarkasti tarinan taustoja esiin ja myös sitä, mitä heidän tilanteelleen kuuluu myöhemmin tarinan julkaisemisen jälkeen. Näissä kahdessa mainitsemassani tarinassa on lisätietoja antavia kommentteja T6:ssa 9 kappaletta ja T11:ssa 32 kappaletta. Lisätietoa antavien kommenttien kokonaismäärä on 49 kommenttia, näistä toimituksen antamia oli 8 kappaletta, kertojan itsensä 28 ja jonkun muun tarinan taustan tietävän kirjoittamia oli 13.

5.3.6 Kyseenalaistus

Tarinoihin kirjoitetut kyseenalaistavien kommenttien tarkoituksena on kyseenalaistaa koko tarinaa, tarinan jotakin osaa tai siinä mainittua asiaa . Lisäksi kyseenalaistava kommentti voi kyseenalaistaa jonkun toisen kommentoijan kirjoittamaa kommenttia. Kyseenalaistavista kommentteista löytyy myös suurempia kokonaisuuksia, niissä kyseenalaistetaan Lokakuun liikkeen mallia tarinoiden julkaisemisesta. Moitteita saa myös se, että tarinoissa tuodaan esiin vain vanhemman näkökulma ja tämän myötä pohditaan tarinoiden objektiivisuutta. Todettiin myöskin olevan mahdotonta saada tietoa koko tarinan kokonaisuudesta, koska vaitiolovelvollisuus sitoo viranomaisia ja siitä syystä heidän näkökulmansa jää kokonaan kertomatta. Tähän seikkaan myös oma huomioni kiinnittyi, tarinan julkaisija ja tarinan

vanhempi tietävät tarinan kokonaisuuden. Osa tarinoiden lukijoista ja kommenttien jättäjistä kyseenalaistaa tämän ajattelun ja puolustaa toimituksen menettelytapaa perustellen sitä, sillä ettei henkilö, jolla ei ole omakohtaista kokemusta lastensuojelusta, ei kestä kuulla totuutta lastensuojelun toimintatavoista. Lukijoita ja muita kommentoijia halutaan muistuttaa siitä tosiasiasta, että lastensuojelu on lapsia varten ja perustuu lasten edun mukaiseen toimintaan ei vanhempien. Lisäksi nostetaan esiin, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät tarvitsevat lisäkoulutusta vanhempien kohtaamiseen ja tukemiseen, nykyinen toimintamalli ei ole toimiva. Kyseenalaistavia kommentteja kirjoittaneet muistuttavat myös Lokakuun liikkeen aatteesta, jonka tarkoituksena on tuoda juuri vanhempien näkökulmaa esiin.

Koko tarinan ja vanhemman kertomien yksityiskohtien kyseenalaistamista tehtiin kommentteissa. Kyseenalaistuksen kohteeksi joutuu muun muassa vanhemman päihdeongelma ja se, että lapsen etuna on asua muualla kuin päihderiippuvaisen vanhemman luona. Vanhemman kykyä toimia lapsensa kasvattajana kyseenalaistettiin ja se, mitä konkreettista vanhempi on tehnyt lapsen kaltoinkohtelun loppumiseksi. Tarinansa kertoneiden vanhempien motiiveja tarinoidensa julkaisemiseen juuri Lokakuun liikkeen sivustolla kyseenalaistettiin tunnistaen se, että valtamedia pitää lastensuojelua kritisoivista julkaisusta. Kyseenalaistajien mielestä vanhempien kannattaa julkaista tarinansa jossakin oikeassa mediassa omalla nimellään, oikealla medialla tässä yhteydessä viitataan sanomalehtiin. Tarinoiden todenperäisyys joutuu myös tarkastelun kohteeksi ja kommentoijat toteavat, että toimitus on tällä hetkellä kertojan lisäksi ainoa taho, joka tietää koko totuuden. Kommentteissa mietitään myös sitä, muuttaako toimitus tarinoita tietyn tyyppisiksi, heidän sivustonsa teemaan sopiviksi. Julkaistujen tarinoiden otsikointi ja se, että Lokakuun liike ajaa vain vanhempien etua aiheuttaa kyseenalaistusta.

Tarinassa 11 on poikkeuksellisen tarinaa kyseenalaistavia kommentteja yhteensä 84, joista suurin osa kyseenalaistaa kerrottua tavalla, jonka tietää vain tarinan kertojan läheinen ihminen, joka tunnistaa tarinan vanhemman ja tietää hänen taustansa ja asiat, joita vanhempi ei ole itse tarinassaan tuonut julki. Tästä syystä tuon niiden sisältöä erikseen esiin. Kyseenalaistuksen kohteeksi joutuu vanhemman julkisuushakuisuus ja se, että hän jättää paljon asioita kertomatta kuten esimerkiksi isovanhempien osuuden lapsen hoidossa. Vanhemman päihdeongelma ja ennen kaikkea siitä kuntoutuminen herättää epäilystä. Vanhemman raha-asioita kyseenalaistetaan myös ja sitä, kuka maksaa valitusprosessissa mukana olevan asianajan palkkion.

6 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessani olen pyrkinyt selvittämään, miten vanhemmat kuvaavat Lokakuun liikkeen Perheeni tarina-osiossa kokemuksiaan sijaishuollosta ja miten näissä julkaistuissa tarinoissa kuvataan sosiaalityöntekijän roolia. Tutkielmani aineistona toimi vanhempien kirjoittamat tarinat, jotka he olivat julkaisseet julkiselle internet-sivustolle, joka on kantaaottava ja haluaa parantaa yhteiskunnallisia epäkohtia. Aineistoksi valikoituneita tarinoita yhdisti eräs merkittävä asia, tarinoiden kirjoittajat olivat tyytymättömiä saamaansa kohteluun ja lapsensa huostaanottoon ja sijoittamiseen kodin ulkopuolelle. Analysoin aineistoni temaattisen analyysin mukaan ja aineistosta löytyi yhdeksän kokemusta kuvaavaa teemaa: lastensuojeluasiakkuus ja huostaanotto, yhteydenpito, dokumentointi, perheen jälleen yhdistämisen tavoite, yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa, vanhemman toimijuus ja tunteet sekä sosiaalityöntekijän toiminta.

Aineiston tärkeimpänä havaintona nousee se, että vastakkainasettelu on läsnä kaikissa tarinoissa esiin nousevissa teemoissa, vastakkainasettelu näkyy vanhempien suhteessa sijaishuoltopaikkaan ja lastensuojelun sosiaalityöntekijään. Tarinoiden kirjoittajat olivat tyytymättömiä saamaansa kohteluun ja lapsensa huostaanottoon ja sijoittamiseen kodin ulkopuolelle. Vanhempien toiminnan tarkoituksena on pyrkimys perheen jälleenyhdistämiseen, - ja lapsen saamiseen takaisin kotiin ja vastakkainasettelu syntyy tilanteessa, jossa lastensuojelun näkökulma on erilainen ja perheen jälleenyhdistäminen ei ole mahdollista. Aineistossa esiin nousevien teemojen välillä oli havaittavissa yhteyksiä, joista tutkijana pystyin tekemään päätelmiä. Vanhempien ja lapsen yhteydenpidolla ja vanhempien tavoittelemalla perheen jälleenyhdistämiselle on vahva yhteys. Tarinat, joissa yhteydenpitoa kuvaan ja sen säännöllisyys on tulkittavissa, näiden tarinoiden vanhemmat ovat työskennelleet perheen jälleenyhdistämiseksi, hakemalla huostaanoton purkua ja valittamalla kielteisestä päätöksestä hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tarinoissa, joissa yhteydenpitoa ei ole tai sitä ei ole kuvattu, vanhemmat eivät ole työskennelleet itse perheen jälleenyhdistämisen tavoitteen saavuttamiseksi. Näissä tarinoissa vastakkainasettelun teema liittyy siihen, että yhteydenpitoa ei ole joko sijaisperheestä tai lapsen omasta haluttomuudesta tavata vanhempansa. Tarinoissa, joissa yhteydenpitoa ei ole, niin syyksi tilanteeseen on tulkittavissa se, ettei sijaisperhe halua

lapsen tapaavan vanhempansa. Vanhempien oma vastuu tarinoiden nykyhetken tilanteeseen jää epäselväksi.

Merkittävän teemana aineistosta nousi esiin myös dokumentoinnin merkitys. Dokumentointi nähtiin paljon syvemmässä merkityksessä kuin lapsen arkeen liittyvien asioiden kirjaamisena asiakaskertomuksiin. Dokumentointi miellettiin tiedon välineeksi vanhemman ja lapsen arjen välillä ja vanhemman vanhemmuuden arvioinnin välineeksi. Vierulan (2017,102) väitöskirjassa dokumentointi ja dokumentit saavat monitahoisen merkityksen ja tästä syystä dokumentoinnin ja asiakirjojen merkitystä tulisi korostaa.

Tutkielman aiheen kannalta merkittävänä nousee biologisen vanhemman ja sosiaalityöntekijän yhteistyö ja sosiaalityöntekijän toiminnan kuvaaminen. Vanhemman ja sosiaalityöntekijän välistä yhteistyötä ei juurikaan ole, vaikka sosiaalityöntekijän toiminta näkyy vahvana tarinoissa vanhempien oman toimijuuden ohella. Sosiaalityöntekijöiden työskentelyn ja toiminnan tavoite nähdään päinvastaisena kuin mihin lastensuojelulaki velvoittaa ja mihin tarinoiden vanhemmat omalla toimijuudellaan pyrkivät. Vanhemmat näkivät sosiaalityöntekijöiden toiminnan negatiivisena suhteessa heidän tavoitteeseensa. Tarinoissa sosiaalityöntekijän toimintaan liittyvät kuvaukset olivat sävyiltään negatiivisia, yhtä kuvausta lukuun ottamatta. Yksi tarinoiden vanhemmista koki sosiaalityöntekijän tukeneen ja kuunnelleen vanhempaa. Pohdin tutkijana tätä, onko todella niin, etteivät muut vanhemmat saaneet sosiaalityöntekijöiltä tukea vai oliko tämä yhden vanhemman kokema tuki niin merkityksellistä, että hän halusi tuoda tämän tarinassaan esiin.

Tarinat ja niiden lukeminen oli herättänyt lukijoissa ajatuksia, jotka piti kirjoittaa. Tarinat herättivät lukijoissaan mielipiteitä ja tarinoiden sisältöä kyseenalaistettiin. Lukijoiden omasta ajatustyöstä ja tarinoiden kyseenalaistavasta lukutavasta kertoo kyseenalaistavien kommenttien määrä, 140. Tarinoihin jätetyistä kommentteista kolme eniten käytettyä tyyllilajia olivat kyseenalaistus, tuki ja kirjoittajan tai toimituksen antama lisäinfo. Miltei puolet jätetyistä kommentteista oli kyseenalaistavia. Tämä viittaa siihen, että osa Lokakuun liikkeen sivuston lukijoista näki tarinat yksittäisen vanhemman kokemuksen kuvauksena. Niitä ei pidetty kaikkien huostaanotettujen lasten vanhempien kokemusten kuvaajina ja yleistettävänä.

Tutkielmani aineistona käyttämien tarinoiden teemoissa näkyy vahvana biologisten vanhempien näkökulma ja heidän oikeutensa. Tarinoissa ei tuoda esiin lapsen

näkökulmasta mitään vaan tarinat keskittyvät pelkästään vanhemman näkökulmaan. Tämä näkökulman yksipuolisuus sai minut pohtimaan, millaisia tarinat olisivat olleet, jos niissä näkyisi jollakin tapaa lapsen näkökulmaa perheen tilanteesta. Suurta ihmetystä herätti se, miksi vain vanhempien oikeudet näkyvät tarinoissa, vanhemman vastuu ja velvollisuudet jäävät kokonaan julkaistujen tarinoiden ulkopuolelle. Oma tulkintani on se, että biologiset vanhemmat mieltävät päävastuun lapsen kasvatuksesta siirtyvän huostaanoton myötä lastensuojelulle ja sijaishuoltoapaikalle ja vanhemmuuteen liittyvät oikeudet pysyvät biologisella vanhemmalla.

Tutkijana jäin myös pohtimaan sitä, että kuinka paljon tarinoista on jäänyt asioita ja näkökulmia pois, etenkin tarkasteltaessa tarinat julkaisseen sivuston fokusta ja tarinoiden julkaisuprosessia. Pitkäsen (2011,48) tutkimuksessa vanhemmat tarkastelevat huostaanottoa ja sijaishuoltoa myös lapsen edun näkökulmasta toisin kuin minun tutkielmani aineistoksi valikoituneissa tarinoissa. Tarinat on julkaistu Lokakuun Liikkeen toimituksen toimesta, ja tarinat on koottu vanhemman haastattelun ja toimituksen tekemän taustatutkimuksen muun muassa asiakirjojen tutustumisen myötä. Tämän perusteella vain tarinan vanhempi ja toimitus tietävät tarinan kokonaisuuden ja sen, onko tarinasta jätetty näkökulmia tai yksityiskohtia pois. Huostaanotto tuo vanhempien elämään stigmatisoitumista, mutta myös oikeuksia, oikeuden eheytymiseen, omien vanhemman oikeuksien puolustamiseen ja kansalaisaktivoitumiseen. (Vierula 2016,217.) Tämä sama vanhempien oikeuksien vaaliminen ja kansalaisaktivoituminen ovat läsnä tutkimukseni aineistossa ja tuloksissa. Yksittäinen kansalainen osallistuu järjestötoimintaan omista henkilökohtaisista syistä (Hänninen ym. 2008, 8). Tämä selittää sen, minkä vuoksi biologiset vanhemmat haluavat osallistua Lokakuun liikkeen toimintaan ja julkaista oman perheensä tarinan juuri tällä sivustolla. Lokakuun liike ajaa toiminnassaan juuri vanhempien oikeuksia ja tarinoiden päälähestymistapa on linjassa liikkeen toiminnan kanssa. Kansalaisaktivismiin liittyy vahvasti yksittäisen toimijan pyrkimys muuttaa ympäristöään (Ervamaa 2005, 16). Tutkielmani aineistossa kansalaisaktivismiin näkökulma näkyy vahvana, vanhemmat ovat tyytymättömiä perheensä nykyiseen tilanteeseen ja haluavat muutosta tähän hyödyntäen vanhempien asioita ajavaa järjestöä, Lokakuun liikettä.

Tämän tutkimukseni avulla toivon saaneeni biologisten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta näkyviin ja sen, miten he kuvaavat sosiaalityöntekijän toimintaa. Tutkimukseni ja siitä esiin nousseet tulokset tuovat kehitettäviä asioita lastensuojelun

sosiaalityöhön. Vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön tulisi panostaa ja vanhempien ajatuksia ja toiveita tulisi kuunnella entistä enemmän. Lastensuojelun sosiaalityön resursseja tulisi lisätä, että työskentelyä voitaisiin tehdä lain määrittelemällä tavalla. Tutkimuksessani nousee vahvana esiin vanhemman ja lapsen yhteydenpidon ja perheen jälleenyhdistämisen tavoitteen yhteys. Vanhemmat, jotka tapasivat lapsiaan säännöllisesti, olivat työskennelleet tavoitellen perheen jälleenyhdistämiseksi. Yhteydenpito nousee vahvana teemana esiin, vanhemmat eivät olleet siihen tyytyväisiä. Tärkeänä yhteydenpitoa vahvistavana kehittämissuunnitelmana nousee biologisen vanhemman, lastensuojelun sosiaalityön ja sijaishuoltopaikan välisen yhteistyön vahvistaminen. Tutkimuksen tuloksissa vanhemmat kokivat sijaishuoltopaikan toimivan yhteydenpitoa vaikeuttaen, tästä syystä näen tärkeänä eri toimijoiden roolien vahvistamisen biologiselle vanhemmille ja yhteistyön vahvistaminen vaikuttaa yhteydenpitoa helpottavalla tavalla. Vanhemman ja lapsen yhteydenpitoon: suunnitteluun ja toteutukseen tulisi lastensuojelun sosiaalityössä panostaa ja erityisesti myös vaihtoehtoisin yhteydenpitomuotoihin tilanteissa, joissa lapsi ei halua tavata vanhempansa tai vanhempi on estynyt sovitusta tapaamisesta.

Dokumentoinnin kehittäminen nousee yhtenä tutkimustuloksena esiin ja koen dokumentoinnin yhdeksi lastensuojelun sosiaalityön kehittämiskohteeksi. Itse olen samaa mieltä vanhempien esiin nostamista kehittämistarpeista. Omasta lastensuojelun sosiaalityön kokemuksesta nousevia kehittämissuunnitelmia ja jopa velvoitteita lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityölle olisi se, että asiakasmäärät per sosiaalityöntekijä on saatava pienemmiksi. Asiakasmäärien ollessa pienemmät, vastuusosiaalityöntekijälle jää aikaa vanhempien tukemiseen ja aktivointiin. Itse näen vanhempien osallisuuden ja tukemisen niin merkittävänä osa-alueena, että siihen täytyy paneutua ja olla aikaa, koska lastensuojelulaki velvoittaa perheiden jälleenyhdistämiseen. Sama kehittämissuunnitelma nousee Pitkäsen (2011) laatimassa tutkimuksessa ja lisäksi hänen näkemyksensä mukaan vanhempien tukemiseen tarvittaisiin oma työntekijä (Pitkänen 2011, 108).

Halusin käyttää tutkimuksessani aineistoa, joka on luonnollinen eikä sitä ole kerätty varta vasten tutkielmaani varten. Tutkielman aineiston hankkiminen julkiselta internetsivustolta luo aineistoon tietynlaisen näkökulman. Käyttämäni aineisto on julkaistu Lokakuun liikesivustolla, jonka fokus on nostaa esiin yksittäistapauksia, joissa kansalaista on kohdeltu

väärin (Lokakuun liike, www-sivut). Näen tärkeänä kehittämisehdotuksena sosiaalityölle ja sosiaalityön tutkimukselle hyödyntää vaihtoehtoisia tiedonkeruumenetelmiä tiedon keräämiseen, näin saadaan tietoa luonnollisesta aineistosta, joka on olemassa ilman tutkimusta. Tämä luo aineistooni tietyn näkökulman siitä, että biologinen vanhempi ja lastensuojelun sosiaalityö ovat eri puolilla ja tästä syntyy vastakkain asettelun teema, jonka takia tarinoissa on negatiivinen sävy. Tämä tuo luonnollisesti aineistosta löytyviin tuloksiin negatiivisen sävyn mutta sama sävy on ollut havaittavissa aiemmissä tutkimuksissa, vaikka aineistot on hankittu esimerkiksi haastattelemalla vanhempia. Hiltunen (2015,33) tuo esiin vastakkainasettelun ja lastensuojelun ristiriitaisen aseman olevan luonnollista vanhempien kokemuksissa, koska lastensuojelulle on määritetty sekä tuen että kontrollin tehtäviä.

Tutkielmaani tehdessäni minulla virisi monenlaisia ajatuksia johtuen varmasti siitä, että sijaishuolto teemana on lähellä sydäntäni ja siitä, että käytännön työssä olen nähnyt biologisten vanhempien tukemisen jäävän todella vähälle. Nyt kirjoittaessani tutkielmani johtopäätöksiä mieleeni nousee tärkeä jatkotutkimuksen aihe, biologisten vanhempien vanhemmuuden muuttuminen perhehoitosijoituksen aikana ja erityisesti se kokevatko vanhemmat sen uhkana vai mahdollisuutena.

Toisena tärkeänä teemana nousee biologisia isiä koskeva tutkimus, aiheeseeni liittyvissä tutkimuksissa järjestään tutkimuksiin osallistui vain äitejä. Vierulan (2017) väitöskirjatutkimukseen osallistui kaksi isää ja yhden äidin puoliso. Pitkäsen (2011) ja Hiltusen (2015) laatimissa tutkimuksissa suurin osa osallistuneista vanhemmista olivat äitejä. Sama ilmiö näyttäytyi myös minun tutkielmani aineistossa. Jatkotutkimusaiheenani nousee kuinka isät kokevat koko lastensuojelun työskentelyn ja sijaishuollon, erityisen kiinnostavaa olisi tutkia tätä näkökulmaa eronneiden vanhempien kohdalla. Toki lastensuojelun sijaishuoltoon liittyvää tutkimusta on olemassa vielä vähän verrattaessa yleisesti lastensuojelun tutkimukseen. Erityisesti minua kiinnostaa, minkä takia isien kokemukset jäävät taka-alalle ja miksi äidit ovat aiempien tutkimusten ja minun tutkimukseni mukaan aktiivisia toimijoita ja haluavat tuoda esiin omaa tarinaansa ja kokemustaan lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta.

7 Lähteet

Aer, Janne (2012) Lastensuojeluoikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Araneva, Mirjam (2016) Lapsen suojele: Toteuttaminen ja päätöksenteko: käsikirja lapsen asioista päättävälle. Helsinki: Talentum Pro.

Eronen, Tuija (2013) Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisisista poluista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2013. Tampere: Juvenes Print. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-833-9>. Viitattu 5.1.2019

Ervamaa, Suvi (2005) Vallankumouksellisuudesta reformismiin. Tricont- ja Attac-järjestöjen poliittiset strategiat 1960-luvun ja 2000-luvun Suomessa. Teoksessa: Susanna Paasonen (toim.) Aktivismi. Verkostoja, järjestöjä ja arjen taitoja. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 85 Jyväskylän yliopisto,15-41.

Eskola, Jari (2018) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Ps-kustannus,209-231.

Helavirta, Susanna (2016) Lapsen asioista vastaaminen huostaanoton jälkeen sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. Teoksessa: Rosi Enroos, Tarja Heino & Tarja Pösö. Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino. 145–167.

Hiltunen, Tarja (2015) Äitiys, huostaanotto ja voimaantumisen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47882/978-951-39-6408-5_v%C3%A4it%C3%B6s12122015.pdf?sequence=1. Viitattu 1.4.2019

Hintikka, A. Kari (2011) Sosiaalinen media yhteisö vai verkosto? Teoksessa: Seppo, Kangaspunta (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Juvenes Print. 114-139. https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/103157/Kangaspunta_Yksilollinen_yhteisollisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=118 . Viitattu 11.4.2019

Hämeen-Anttila, Lotta (2017) Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa: Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma oy.216-246.

Hänninen, Sakari & Kangas, Anita & Siisiäinen, Martti (toim.) (2003) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy

Kosonen, Miia & Laaksonen, Salla-Maaria & Rydenfelt, Henrik & Terkamo-Moisio, Anja (2018) Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. Media & viestintä 41 (2018): 1, 177-124.

<https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/6958/15378652371429409878.pdf?sequence=2>. Viitattu 13.4.2019.

Kujala, Tiina (2007) Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa: Eija Syrjäläinen, Ari Eronen & Veli-Matti Värri. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Juvenes Print, 13-40

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne. Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. (2013) Teoksessa: Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Tikka, Minttu (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino oy, 177-199.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu. Tutkimusotteita verkosta. (2013) Teoksessa: Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Tikka, Minttu (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino oy, 9-32.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lavikainen, Marjo & Puustinen-Korhonen, Aila & Ruuskanen, Kristiina. (2014) (toim.) Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/70275>.

Lindi, Mia (2018) Perheen jälleenyhdistämisen onnistumisen edellytyksiä ja haasteita. Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2000-2018. Lopputyö. Lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön erikoistumiskoulutus. Turku: Turun yliopisto. https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/11/Mia_Lindi_Lopputy%C3%B6.pdf. Viitattu 7.4.2019

Lokakuun liike-www-sivut. <https://www.lokakuunliike.com/lokakuun-liike.html#> Viitattu 7.1.2019

Mahkonen, Sami (2010) Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Publishing oy

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma (2005) Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Paasonen, Susanna. (2005) Aktivismista populaarikulttuuriin: Internet vastamediana. Teoksessa: Susanna Paasonen (toim.) Aktivismi. Verkostoja, järjestöjä ja arjen taitoja. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 85 Jyväskylän yliopisto, 249-273.
- Pitkänen, Miia. (2011) Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Helsinki: Yliopistopaino. [http://www.socca.fi/julkaisut/julkaisusarja/vastuun_paikka! -
_vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.381.shtml](http://www.socca.fi/julkaisut/julkaisusarja/vastuun_paikka!_-_vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.381.shtml) .Viitattu 1.4.2019
- Pösö, Tarja. Kasvatustyö sijaishuollossa (2004) Teoksessa: Annamajja Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi oy.202-213.
- Pösö, Tarja (2016) Mistä puhutaan kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa: Rosi Enroos, Tarja Heino, & Tarja Pösö. Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino. 7-23
- Rasmus, Ari (2006) Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Tampere: Tampere University press. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/67650>. Viitattu 12.4.2019.
- Ridel, Seija (2011) Sosiaalinen verkostosivusto käyttäjiensä kokemana. Tampere: Juvenes Print. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/68063>. Viitattu 12.4.2019
- Schofield, Gillian. & Ward, Emma. Understanding and working with parents of children in long-term foster care. 2011. London; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers. <http://web.a.ebscohost.com/helios.uta.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=dd852c65-8f45-4630-a532-aa3ed4460305%40sessionmgr4006&bdata=JkF1dGhUeXBIPWNvb2tpZSxpcCx1aWQmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=387920&db=nlebk>. Viitattu 10.12.2018
- Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti. (2007) Johdanto. Teoksessa: Syrjäläinen Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Juvenes Print
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tampere: Gummerus.
- Vallinkoski, Anu. 4.10.2017. Lastensuojelu herättää suuria tunteita. Lastensuojeluliiton verkkosivusto. Saatavana: <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/lastensuojelu-herattaa->

[suuria-tunteita/](#). Viitattu: 6.3.2019

Vierula, Tarja (2016) Huostaanoton käynnistämät suhteet ja prosessit vanhempien henkilökohtaisessa elämässä. 2016. Teoksessa: Rosi Enroos, Tarja Heino, & Tarja Pösö Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino. 196–218.

Vierula, Tarja (2017) Lastensuojelun asiakirjat vanhempien näkökulmasta. Tampere: Juvenes print oy. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102260/978-952-03-0565-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .Viitattu 1.4.2019

Waltz, Mitzi (2005) Alternative and activist media. Edinburg: Edinburgh University Press. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=271881> . Viitattu 25.3.2019

Yle Kotimaan uutiset. 10.1.2014. Lastensuojelun viranomaisia haastetaan-mistä se kertoo? <https://yle.fi/uutiset/3-7024304>. Viitattu: 6.3.2019.